

Instrukce, která má být zachovávána diecézními a interdiecézními soudy při projednávání záležitostí neplatnosti manželství

Důstojnost manželství, které je mezi pokřtěnými „obrazem úmluvy lásky mezi Kristem a církví i účastí na ní“¹, požaduje, aby církev s největší pastorační péčí podporovala manželství a rodinu založenou na manželství, a všemi dostupnými prostředky je chránila a bránila.

Druhý Vatikánský koncil nejen představuje učení o důstojnosti manželství a rodiny² novými pojmy a obnovenou výrazovostí a rozvíjí je, zkoumaje hlouběji křesťanské a lidské aspekty, ale také připravuje vhodnou cestu k novým aspektům nauky a klade obnovené základy, na kterých je položena revize kanonického práva.

Tyto nové pohledy, nazývané „zosobnění“, k tomu přinášejí, že stále více rozvíjí hodnoty uznané v obecné nauce a stále častěji v různých podobách předkládané učitelským úřadem, které k tomu díky své přirozenosti nabízí, že instituce manželství a rodiny dosahuje nejvyšších cílů, které pro ně byly určeny Bohem Stvořitelem v jeho jedinečném plánu, a které nám byly v manželské lásce darovány Kristem Vykupitelem.³

Je zřejmé, že manželství a rodina nejsou soukromou záležitostí, které si může každý budovat podle své vlastní libosti. Sám koncil, který zřetelně zdůraznil důstojnost lidské osoby, si je vědom, že k této důstojnosti patří společenská přirozenost člověka; proto zvýraznil, že manželství tvoří ze své přirozenosti Stvořitelem založenou a jeho zákonitostmi vybavenou instituci⁴, a jednota a nezrušitelnost jsou jeho podstatné vlastnosti, „které v křesťanském manželství nabývají zvláštní pevnost z důvodu svátosti“ (kán. 1056).

Z tohoto vyplývá, že právnímu rozměru manželství nemůže být rozuměno „jako nějakému opaku nebo cizímu prvku mezilidského rozměru, vlastního manželství, zatímco se ve skutečnosti jedná o jeden a týž skutečně vnitřní rozměr“⁵, který je výslovně obsaženo v učení církve počínaje sv. Pavlem, jak podotýká sv. Augustin: „Věrností manželského svazku dodává apoštol tolik správnosti, že jí pojmenovává právem, když říká: žena nemá právo volně nakládat se svým tělem – to právo má její muž. Podobně ani muž nemá právo volně nakládat se svým tělem – to právo má jeho žena(1 Kor 7,4)“.⁶ Lze tedy uzavřít, jak zdůrazňuje Jan Pavel II., „při pohledu na pravé zosobnění učení církve zahrnuje tvrzení, že je člověku možné, aby vstoupil do manželství jako nerozlučitelného svazku mezi osobami manželů, který je ve své podstatě ustanoven k dobru manželů a jejich dětí“.⁷

K vývoji nauky při poznávání instituce manželství a rodiny přichází v současné době vývoj humanitních věd, zvláště psychologie a psychiatrie, které nabízejí hlubší porozumění člověku a mohou přinést lepší znalost toho, co musí být v člověku předpokládáno, aby byl schopen vstoupit do manželského svazku. Papežové počínaje Piem XII.⁸ stále napomínali a povzbuzovali odborníky na církevní právo a církevní soudce, neváhat s převzetím jistějších výsledků, které každá věda nabízela v průběhu doby, k užitku vlastní vědy, jestliže mají základ ve zdravé filosofii a křesťanské antropologii., zatímco zároveň obrací pozornost na nebezpečí, jimž jde vstříc, když v tomto oboru berou v úvahu za vědecky zajištěné tvrzení, které představují jediné vědecky neprokázané hypotézy.⁹

Nový kodex, vyhlášený 25. ledna 1983, se pokusil nejen přeložit do „kanonického jazyka“ novou podobu instituce manželství a rodiny, kterou předložil koncil¹⁰, ale také shromáždit dosažený vývoj legislativy, nauky a jurisprudence, kterých bylo mezitím dosaženo v hmotném i procesním právu. K těm se vztahuje zvláště papežem Pavlem VI. *Motu proprio* vydaný apoštolský list *Causas matrimoniales* z 28. března 1971, jímž vydal některé předpisy

k urychlení řízení¹¹ „zatímco se úplná reforma manželského řízení ještě očekávala“, totiž ty předpisy, které byly z větší části převzaty vyhlášeným Kodexem.

Nový kodex ale sleduje ve vztahu k řízení o neplatnost manželství stejné metody jako již Kodex z roku 1917. Ve zvláštní části „Řízení ve věcech manželských“ jsou shrnuty do jedné kapitoly zvláštní předpisy, vlastní tomuto řízení (kán. 1671-1691), zatímco ostatní předpisy, upravující celé řízení, se nalézají v obecné části „Obecné normy o soudech“ (kán. 1400-1500) a „Řádné sporné řízení“ (kán. 1501-1655). To má za následek, že se cesta řízení, kterou musí v řízení o neplatnost manželství následovat soudce a úředníci soudu, nenalézá v jedné a téže souvislosti. Z toho plynoucí následné obtíže při projednávání manželských záležitostí jsou očividně, a soudci přidávají, že tím více proto ustavičně zakoušejí užívání kánonů o řízení obecně a o řádném sporném řízení zvláště, „jakkoliv tomu odporuje povaha věci“, a kromě toho „se zachovávají zvláštní normy o záležitostech ve věcech osobního stavu osob a o záležitostech veřejného prospěchu“ (kán. 1691).

Pro Kodex z roku 1917 vydala k překonání těchto těžkostí Svátá kongregace pro kázeň svátostí instrukci *Provida Mater* z 15. srpna 1936 s úmyslem „aby bylo dosaženo péče, s níž budou tyto záležitosti rychleji a jistěji objasněny a rozřešeny“.¹² Co se ale týče metody a použitých kritérií, tak stanovila tato instrukce právní látku, v níž soustředila kánony, jurisprudenci a praxi Římské kurie.

Po vyhlášení Kodexu z roku 1983 se objevila naléhavá potřeba vypracovat instrukci, ve šlépějích *Provida Mater*, která nabídne soudcům a úředníkům soudů pomoc ke správnému výkladu a aplikaci obnoveného manželského práva. To platí tím spíše v situaci stoupajícího počtu záležitostí neplatnosti manželství v posledních letech, zatímco se naproti tomu častěji nalézali stále obtížněji vhodní soudci a soudní úředníci, kteří by byli sto tuto práci vyřídit. Přesto bylo současně potřeba, aby prošla určitá doba, předtím než bude tato instrukce vypracována, jak tomu bylo v případě po vyhlášení Kodexu z roku 1917, aby tak při vyhotovení instrukce také mohla být zohledněna v řízení osvědčená aplikace obnoveného manželského práva, případně také autentický výklad vydaný Papežskou radou pro legislativní texty, jako též konečně vývoj nauky a jurisprudence, obzvláště Nejvyššího soudu Apoštolské signatury a soudu Římské roty.

Ale nyní, po uplynutí vhodné prodlevy, rozhodl Jan Pavel II. 24. 2. 1996 podle svého uvážení, že je nutné ustavit interdikasteriální komisi, která vypracuje instrukci podle kritérií a metody použité při vyhotovení instrukce *Provida Mater*, která má vést soudce a soudní úředníky při projednávání těchto významných záležitostí, tj. při vyřizování záležitostí neplatnosti manželství. Tak má být zabráněno všem obtížím, které mohou vzniknout v průběhu řízení nebo z rozdělení procesních předpisů v Kodexu.

První a druhý návrh této instrukce byly vypracovány ve spolupráci dotčených dikasterií, tj. Kongregace pro nauku víry, Kongregace pro bohoslužbu a pořádek svátostí, Nejvyššího soudu Apoštolské signatury, soudu Římské roty a Papežské rady pro legislativní texty; rovněž byly vyslyšeny biskupské konference.

Papež svým dopisem ze 4. února 2003 po studiu práce vykonané komisí stanovil, že s ohledem na oba prve jmenované návrhy tato Papežská rada připraví a vydá vhodný text instrukce s předpisy platnými v tomto oboru. To se stalo prostřednictvím nové interdikasteriální komise a po dotazech kongregací a apoštolských soudů, které na tom měly zájem.

Tato Instrukce byla vypracována a zveřejněna s úmyslem, aby sloužila soudcům a ostatním soudním úředníkům církve, na něž byl přenesen posvátný úřad rozhodování záležitostí neplatnosti manželství. Proto si zachovaly svou platnost procesněprávní předpisy Kodexu kanonického práva k prohlášení neplatnosti manželství. Na ně se stále musí brát ohled při výkladu této instrukce. S ohledem na přirozenost vlastní těmto řízením jsou ale

s obzvláštní naléhavostí zamezeny právní formalismus cizí duchu zákonů církve na jedné straně a subjektivismus při výkladu a použití hmotněprávních a procesněprávních předpisů na straně druhé.¹³ Aby bylo dále dosaženo v celé církvi té základní jednoty, kterou si manželská řízení žádají, je nutné, aby všechny soudy podřízených stupňů pohlíželi na soudy Apoštolského stolce, to znamená na soud Římské rotý, jehož úkolem je „starat se o jednotu jurisprudence“ a nabízet vlastními rozsudky pomoc podřízeným soudům (*Pastor bonus*, čl. 126), stejně jako na Nejvyšší soud Apoštolské signatury, jemuž náleží „vedle jeho úlohy vykonávat funkci nejvyššího soudu“ pečovat o to, „aby spravedlnost byla v církvi vykonávána správným způsobem“ (*Pastor bonus*, čl. 121).

Musí se připustit, že dnes platí s ještě větší naléhavostí než v čase vydání instrukce *Provida Mater* poznámka připojená k instrukci: „Je vždy nutné poukázat na to, že tyto předpisy nemohou být postačující pro stanovený cíl, pokud kánony diecézní soudci nejprve neznají a nejsou spraveni dostatečně o soudním řízení.“¹⁴

Proto je přísnou povinností svědomí biskupů pečovat o to, aby pro vlastní soudy včas vyučili v kanonickém právu zdatné soudní úředníky odpovídající požadavkům a připravili je vhodnými cvičeními ke správnému provádění důkazů a spravedlivému rozhodování.

Proto musí diecézní a interdiecézní soudy při projednávání záležitostí neplatnosti manželství zachovávat následující předpisy:

1 – II. Vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 48d. (Zvon. České katolické nakladatelství. Praha 1995. str. 224)

2 – srov. II. Vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, hlava I, 47-52. (Zvon. České katolické nakladatelství. Praha 1995)

3 – srov. II. Vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 48b. (Zvon. České katolické nakladatelství. Praha 1995. str. 223)

4 – srov. II. Vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 48a. (Zvon. České katolické nakladatelství. Praha 1995. str. 222)

5 – Jan Pavel II., Projev k soudcům Římské rotý, 27. 1. 1997, in AAS 89 (1997) 487.

6 – sv. Augustin, *De bono coniugali*, 4,4, in CSEL 41, 191.

7 – Jan Pavel II., Projev k soudcům Římské rotý, 27. 1. 1997, in AAS 89 (1997) 488 [srov. Jan Pavel II., Projev k soudcům Římské rotý, 28. 1. 2002, in AAS 94 (2002) 340-346].

8 – srov. Pius XII., Projev k soudcům Římské rotý, 3. 10. 1941, in AAS 34 (1941) 423.

9 – srov. především Jan Pavel II., Projev k soudcům Římské rotý, 5. 2. 1987, in AAS 79 (1987) 1453-1459 a 25. 1. 1988, in AAS 75/2 (1988) 1178-1185.

10 – srov. Jan Pavel II., Apoštolská konstituce *Sacrae disciplinae leges*, 25. 1. 1983, in AAS 75/2 (1983) VIII a XI.

11 – srov. Pavel VI., Motu proprio *Causas matrimoniales*, 28. 3. 1971, in AAS 63 (1971) 442.

12 – srov. AAS 28 (1936) 313-361.

13 – srov. Jan Pavel II., Projev k soudcům Římské rotý, 22. 1. 1996, in AAS 88 (1996) 774-775, a 17. 1. 1998, in AAS 90 (1998) 783-785.

14 – AAS 28 (1936) 314.

Čl. 1 – § 1. Tato Instrukce zavazuje jen soudy církve latinského obřadu (srov. kán. 1).

§ 2. Při zachování předpisů pro soudy Apoštolského stolce se řídí všechny církevní soudy procesním právem Kodexu kanonického práva a této Instrukce (srov. kán. 1402; *Pastor bonus*, čl. 125; 130).

§ 3. Dispens od procesních předpisů je vyhrazena Apoštolskému stolci (srov. kán. 87; *Pastor bonus*, čl. 124, n. 2).

Čl. 2 – § 1. Manželství katolíků, i když je katolická jen jedna strana, se při zachování čl. 3, § 3 řídí nejen božským ale i církevním právem (srov. kán. 1059).

§ 2. Manželství mezi stranou katolickou a stranou pokřtěnou nekatolickou se také řídí:

1° vlastním právem církve nebo církevního společenství, ke kterému patří nekatolická strana, jestliže toto společenství má vlastní manželské právo;

2° právem užívaným církevním společenstvím, do kterého patří nekatolická strana, jestliže toto společenství nemá žádné právo vlastní manželské právo.

Čl. 3 – § 1. Manželské záležitosti pokřtěných patří vlastním právem církevnímu soudci (kán. 1671).

§ 2. Církevní soudce posuzuje ale pouze ty záležitosti neplatnosti manželství pokřtěných nekatolíků a nepokřtěných, ve kterém alespoň jedna strana před katolickou církví musí prokazovat svobodný stav, při zachování čl. 114.

§ 3. Záležitosti o ryze občanských účincích manželství přísluší světským soudům, pokud partikulární právo nestanoví, že tyto záležitosti projednává a rozhoduje církevní soudce jako záležitosti nahodilé, vztahující se k hlavní záležitosti (kán. 1672).

Čl. 4 – § 1. Kdykoli církevní soudce musí neplatnost manželství pokřtěných nekatolíků posuzovat:

1° se zřetelem k právu, kterým byly vázány strany v okamžiku uzavření manželství, použije se čl. 2, § 2;

2° pokud jde o formu uzavření manželství připouští církev každou právem stanovenou nebo připuštěnou církví nebo církevním společenstvím, k němuž v okamžiku uzavření manželství strany náleží, jestliže bylo manželství slaveno ve svatém obřadu v případě, kdy alespoň jedna strana náleží k nekatolické východní církvi.

§ 2. Kdykoli církevní soudce musí posuzovat neplatnost manželství, do něhož vstoupili dva nepokřtění:

1° o neplatnosti se jedná podle kanonického procesního práva;

2° neplatnost manželství se s výjimkou božského práva rozhoduje podle práva, kterým byly vázány strany v okamžiku uzavření manželství.

Čl. 5 – § 1. O záležitostech neplatnosti manželství může být rozhodnuto jen rozsudkem příslušného soudu.

§ 2. Apoštolská signatura se ale těší zmocnění rozhodovat Dekretem záležitosti neplatnosti manželství, jejichž neplatnost je veřejně známá; jestliže vyžadují opravdové provádění důkazů nebo pátrání, potom je Signatura postoupí příslušnému nebo jinému soudu, který řízení o neplatnosti podle práva provede.

§ 3. Ke stanovení svobodného stavu těch, kdo spáchali manželství před světskými úřady nebo před nekatolickými úředníky, ačkoli byli podle kán. 1117 vázáni zachováváním kanonické formy, postačuje to, co je předepsáno zjišťovat při přípravě k manželství podle kán. 1066-1071.¹⁵

15 – srov. Papežská komise pro autentickou interpretaci CIC, Responsum z 26. 6. 1984, in AAS 76 (1984) 747.

Čl. 6 – Záležitosti prohlášení neplatnosti manželství nesmějí být projednány ve sporném řízení ústním (kán. 1690).

Čl. 7 – § 1. Tato Instrukce se týká jen řízení k prohlášení neplatnosti manželství, a nikoliv k rozdělení manželského svazku (srov. kán. 1400, § 1, 1°; 1697-1706).

§ 2. Proto musí být zřetelně zachovány pojmové rozdíly mezi prohlášením neplatnosti a rozdělením manželství.

PŘÍSLUŠNOST SOUDU

Čl. 8 – § 1. Pouze papež má právo soudit v záležitostech neplatnosti manželství nejvyšších představitelů států, stejně jako jiných, kterých se ujal, aby je rozhodl (srov. kán. 1405, § 1).

§ 2. V záležitostech jmenovaných v § 1 jsou jiní soudcové absolutně nepřislušní (srov. kán. 1406, § 2).

Čl. 9 – § 1. Nepřislušnost soudců je rovněž absolutní:

1° jestliže záležitost byla podána zákonně u jiného soudu (srov. kán. 1512, 2°);

2° jestliže se nezachová příslušnost z důvodu stupně soudu nebo povahy věci (srov. kán. 1440).

§ 2. Nepřislušnost soudce je absolutní z důvodu nezachování stupně soudu, jestliže je totožná záležitost po vynesení konečného rozsudku opět projednávána v tomtéž stupni, ledaže byl rozsudek prohlášen za neplatný; nepřislušnost s ohledem na povahu věci je absolutní tehdy, jestliže je záležitost neplatnosti manželství projednávána soudem, který může rozhodovat pouze záležitosti jiného druhu.

§ 3. V případech jmenovaných v § 1, 2° může Apoštolská signatura ze spravedlivého důvodu přenést projednávání záležitosti na jinak nepřislušný soud (*Pastor bonus*, čl. 124, n. 2).

Čl. 10 – § 1. V záležitostech neplatnosti manželství, které nejsou vyhrazeny Apoštolskému stolci, nebo kterých se ujal, aby je rozhodl, je v prvním stupni příslušný:

1° soud místa, kde bylo manželství uzavřeno;

2° soud místa trvalého nebo přechodného kanonického bydliště žalované strany;

3° soud místa trvalého kanonického bydliště žalující strany, jestliže obě strany bydlí na území téže biskupské konference a soudní vikář trvalého kanonického bydliště žalované strany po projednání s ní s tím souhlasí;

4° soud místa, v němž se ve skutečnosti provede většina důkazů, jestliže s tím souhlasí soudní vikář kanonického trvalého bydliště žalované strany, když se jí předem dotázal na námitky (srov. kán. 1673).

§ 2. Relativní nepřislušnost soudce vzniká tím, že pro příslušnost není žádný z uvedených právních důvodů, při zachování předpisů o absolutní nepřislušnosti (srov. kán. 1407, §2).

§ 3. Jestliže nebyla uplatněna námitkou relativní nepřislušnost před stanovením formulace pochybnosti, je soudce podle práva příslušný, při zachování kán. 1457, § 1.

§ 4. V případě relativní neplatnosti může Apoštolská signatura poskytnout ze spravedlivého důvodu rozšíření příslušnosti (*Pastor bonus*, čl. 124, n. 3).

Čl. 11 – § 1. Ke stanovení trvalého a především přechodného kanonického bydliště stran, o nichž v kán. 102-107, nepostačí v případě pochybností jednoduché prohlášení dotyčné strany, nýbrž musí být předloženy vhodné církevní nebo světské listiny nebo jiné důkazní prostředky, pokud tyto chybí.

§ 2. Jestliže se tvrdí, že přechodné kanonické bydliště bylo nabyto pobytem v místě farnosti nebo diecéze, spojeným s úmyslem zůstat tam po dobu alespoň tří měsíců, musí být s obzvláštní pečlivostí zjištěno, zda předpis kán. 102, § 2 skutečně byl naplněn.

§ 3. Manžel, který se z jakéhokoliv důvodu nastalo nebo na určitý čas odloučí, nenásleduje trvalé kanonické bydliště druhého manžela (srov. kán. 104).

Čl. 12 – Jestliže byla záležitost zahájena, nepůsobí změna trvalého nebo přechodného kanonického bydliště manžela ani ztrátu ani přeložení příslušnosti soudu (srov. kán. 1512, 2°, 5°).

Čl. 13 – § 1. Jestliže nebyly splněny podmínky, o nichž v čl. 10, § 1, °°3-4, nemůže soud zákonně vést řízení.

§ 2. V těchto případech musí být předložen písemný souhlas soudního vikáře místa trvalého kanonického bydliště žalované strany; tento souhlas nesmí být domnělý.

§ 3. Předcházející vyslechnutí žalované strany jejím soudním vikářem se může provést písemně nebo ústně; jestliže se provede ústně, musí příslušný soudní vikář vyhotovit listinu, která to potvrzuje.

§ 4. Před udělením souhlasu musí soudní vikář žalované strany pečlivě uvážit všechny okolnosti záležitosti, především obtíže žalované strany při své obhajobě u soudu v místě, kde má žalující strana trvalé kanonické bydliště, nebo u něhož se ve skutečnosti provede většina důkazů.

§ 5. Soudní vikář trvalého kanonického bydliště žalované strany není v tomto případě soudní vikář interdiecézního soudu nýbrž soudní vikář diecézního soudu; jestliže takový v určitém případě chybí, diecézní biskup.¹⁶

16 – srov. Papežská komise pro autentickou interpretaci CIC, Responsum z 28. 2. 1986, in AAS 78 (1986) 1323.

§ 6. Jestliže nebudou moci být splněny podmínky, o nichž bylo pojednáno v předchozích §§, protože přes pečlivé pátrání nemohlo být zjištěno, kde bydlí žalovaná strana, musí to být zaznamenáno v aktech.

Čl. 14 – Při zvažování zda je soud skutečně tím, u něhož u něhož se ve skutečnosti provede většina důkazů musí vzít v úvahu nejen důkazy, které jsou navrženy oběma stranami, ale také ty, které jsou obstarávány z úřední povinnosti.

Čl. 15 – Jestliže je manželství napadeno z různých důvodů neplatnosti, je o nich rozhodováno z důvodu spojitosti stejným soudem a ve stejném řízení (srov. kán. 1407, § 1; 1414).

Čl. 16 – § 1. Soud církve latinského obřadu může, se zřetelem na čl. 8-15, posuzovat záležitost neplatnosti manželství katolíků jiného obřadu svého práva:

1° vlastním právem místa, kde se kromě místního ordináře církve latinského obřadu nenachází žádný jiný místní ordinář jakéhokoliv jiného obřadu svého práva, nebo kde je duchovní správa větřících obřadu, o který jde, svěřena místnímu ordináři církve latinského obřadu na základě určení Apoštolského stolce, nebo alespoň s jeho souhlasem (kan. 916, § 5, CCEO);

2° v ostatních případech jestliže Apoštolská signatura poskytne rozšíření pravomoci na trvalo nebo pro jednotlivý případ.

§ 2. Soud církve latinského obřadu musí v takovém případě jednat podle vlastního procesního práva, avšak o neplatnosti manželství rozhodnout podle vlastního práva obřadu, ke kterému strany náleží.

Čl. 17 – Pokud jde o příslušnost soudu druhého a vyššího stupně, musí být dodrženy čl. 25, 27 (srov. kán. 1438-1439; 1444, § 1; 1632, § 2; 1683).

Čl. 18 – Při stejné příslušnosti dvou nebo více soudů je z důvodu dřívějšího podání oprávněn projednat záležitost ten soud, který dříve zákonně obeslal žalovanou stranu (kán. 1415).

Čl. 19 – § 1. Pokud by chtěl někdo, po ustání řízení ukončením nebo zřeknutím se, záležitost nově předložit nebo v ní pokračovat, může se obrátit na jakýkoliv soud, který je podle práva příslušný v okamžiku opětovného zahájení.¹⁷

17 – srov. Papežská komise pro autentickou interpretaci CÍC, Responsum z 29. 4. 1986, in AAS 78 (1986) 1324.

§ 2. Jestliže nastane ukončení, zřeknutí se, nebo opuštění řízení u Římské rotě, může být záležitost opětovně zahájena pouze u Roty, ať už byla předána tomuto Apoštolskému soudu nebo na něj přenesena odvoláním.¹⁸

18 – srov. Normy soudu Římské rotě z 18. 4. 1994, čl. 70, in AAS 86 (1994) 528.

Čl. 20 – Jestliže vznikne spor o příslušnost k projednání některé záležitosti mezi soudy podléhajícími témuž odvolacímu soudu, rozhodne spor o příslušnost odvolací soud; jestliže podléhají různým odvolacím soudům, rozhodne spor Apoštolská signatura (kán. 1416).

Čl. 21 – Jestliže se podá námitka nepříslušnosti soudu, postupuje se podle čl. 78-79.

Stat' II. SOUDY

Kapitola I. SOUDNÍ MOC OBECNĚ A SOUDY

Čl. 22 – § 1. V každé diecézi je pro záležitosti neplatnosti manželství, které nejsou právem výslovně vyňaty, soudcem prvního stupně diecézní biskup, který může soudní moc vykonávat buď sám osobně nebo prostřednictvím jiných, podle právních předpisů (srov. kán. 1419, § 1).

§ 2. Přesto se doporučuje, aby ji nevykonával osobně, jestliže proti tomu nestojí zvláštní důvody.

§ 3. Proto musí všichni biskupové zřídit pro svoji diecézi diecézní soud.

Čl. 23 – § 1. Se schválením Apoštolského stolce ale může více diecézních biskupů místo diecézních soudů jmenovaných v kán. 1491-1421, zřídit po dohodě pro své diecéze podle kán. 1423 společný jediný soud prvního stupně.

§ 2. V tom případě může diecézní biskup ve své diecézi zřídit vyšetřovací sekci s jedním nebo více auditory a notářem, ke shromažďování důkazů a oznamování aktů.

Čl. 24 – § 1. Jestliže nelze vůbec zřídit diecézní nebo interdiecézní soud, potom má diecézní biskup vyžádat od Apoštolské signatury rozšíření pravomocí pro blízký soud, se souhlasem jeho biskupa moderátora.

§ 2. Biskupem moderátorem se vůči diecéznímu soudu rozumí diecézní biskup; pokud jde o interdiecézní soud biskup designovaný podle čl. 26.

Čl. 25 – Pokud jde o soudy druhého stupně platí při zachování čl. 27 a indultů poskytnutých Apoštolským stolcem:

1° od soudu sufragánního biskupa je odvolání k soudu metropolitě, při zachování předpisů č. 3-4 (srov. kán. 1438, 1°);

2° v záležitostech projednávaných v prvním stupni u soudu metropolitě je odvolání k soudu, který se schválením Apoštolského stolce natrvalo určil metropolita (kán. 1438, 2°);

3° jestliže byl některý soud ustanoven podle čl. 23 jako jediný soud prvního stupně pro více diecézí, je se souhlasem Apoštolského stolce biskupská konference povinna ustanovit soud druhého stupně, pokud ony diecéze nepatří do téže provincie jako sufragánní (srov. kán. 1439, § 1);

4° biskupská konference může se souhlasem Apoštolského stolce zřídit jeden nebo více soudů druhého stupně, i mimo případy, o nichž v °3 (srov. kán. 1439, § 2).

Čl. 26 – Všechna práva, která má diecézní biskup vůči svému soudu, má vůči soudu jmenovanému v čl. 23 shromáždění biskupů, a vůči soudu jmenovanému v čl. 25, °3-4, biskupská konference, nebo jimi designovaný biskup (srov. kán. 1423; 1439, § 3).

Čl. 27 – § 1. Římská rota je odvolací soud ve druhém stupni vedle soudů uvedených v čl. 25; proto mohou být všechny záležitosti od každého soudu prvního stupně podány zákonným odvoláním Římské rotě (srov. kán. 1444, § 1, 1°; *Pasto bonus*, čl. 128, 1°).

§ 2. Při zachování partikulárních práv, zákonů vydaných Apoštolským stolicem nebo jím poskytnutých indultů, je Římská rota jediným odvolacím soudem ve třetím a dalším stupni (srov. kán. 1444, § 1, 2°; *Pastor bonus*, čl. 128, 2°).

Čl. 28 – Mimo zákonné odvolání k Římské rotě podle čl. 27, nepozastavuje odvolání podané Apoštolskému stolci výkon pravomoci soudce, který již začal záležitost projednávat; ten může proto pokračovat v soudním řízení až do konečného rozsudku, dokud Apoštolský stolec neoznámil, že věc převzal (srov. kán. 1417, § 2).

Čl. 29 – § 1. Každý soud má právo dožadovat se pomoci u jiného soudu při projednávání záležitosti nebo oznamování soudních aktů (kán. 1418).

§ 2. V případě nutnosti mohou být žádosti o pomoc směřovány diecéznímu biskupovi, aby se o její vyřízení postaral.

Čl. 30 – § 1. Záležitosti neplatnosti manželství jsou vyhrazeny senátu ze tří soudců – opačný obyčej se neschvaluje (srov. kán. 1425, § 1).

§ 2. Biskup moderátor může svěřit obtížnější nebo důležitější záležitosti senátu z pěti soudců (srov. kán. 1425, § 2).

§ 3. Jestliže u soudu prvního stupně nelze ustanovit senát, může biskupská konference dovolit, aby pokud tato nemožnost trvá, svěřil biskup moderátor záležitost jedinému soudci z řad duchovních, který si dle možnosti přibere přísedícího a auditora; jestliže není stanoveno jinak tomuto samosoudci náleží také vše to, co bylo přeneseno na senát, předsedu a zpravodaje (srov. kán. 1425, § 4).

§ 4. Soud druhého stupně musí být vytvořen stejným způsobem jako soud prvního stupně, tento soud ale musí být pro platnost vždy senátem (srov. kán. 1441; 1622, 1°).

Čl. 31 – Jestliže soud musí postupovat sborově, potom musí vynést rozsudek většinou hlasů (srov. kán. 1426, § 1).

Čl. 32 – § 1. Soudní moc, kterou mají soudci a senáty, se musí vykonávat způsobem stanoveným v právu a nemůže jí být pověřena žádná osoba, s výjimkou přípravného jednání pro dekret nebo rozsudek (kán. 135, § 3).

§ 2. Soudní moc musí být vykonávána ve vlastním území, při zachování čl. 85.

Kapitola II. SOUDNÍ ÚŘEDNÍCI

1. SOUDNÍ ÚŘEDNÍCI OBECNĚ

Čl. 33 – S ohledem na význam a obtížnost záležitostí neplatnosti manželství se mají biskupové starat:

- 1° aby byli vhodní soudní úředníci pro jejich soudy vzděláni;
- 2° aby každý, kdo je vybrán, konal svůj úřad svědomitě a zákonně.

Čl. 34 – § 1. Úředníci diecézního soudu jsou jmenováni diecézním biskupem; pokud není výslovně stanoveno jinak jsou úředníci interdiecézního soudu jmenováni shromážděním nebo, je-li to stanoveno, biskupskou konferencí.

§ 2. V naléhavém případě může interdiecéznímu soudu jmenovat úředníky biskup moderátor, dokud se o to nepostarají shromáždění nebo biskupská konference.

Čl. 35 – § 1. Všichni kdo soud tvoří nebo na něm působí, jsou povinni složit přísahu, že budou řádně a věrně zastávat úřad (kán. 1454).

§ 2. Aby svůj úřad vykonávali správně, mají soudci, obhájci svazku a ochránci spravedlnosti dbát na to, aby získávali stále hlubší znalost manželského a procesního práva.

§ 3. Obzvláště je nutné, aby studovali jurisprudenci Římské roty, neboť jejím úkolem je péče o jednotnost jurisprudence, a pomoc podřízeným soudům skrze vlastní rozsudky (srov. *Pastor bonus*, čl. 126).

Čl. 36 – § 1. Soudní vikář, pomocný soudní vikář, ostatní soudci, obhájci svazku a ochránci spravedlnosti nemají tento nebo jiný úřad vykonávat zároveň natrvalo na dvou soudech spojených odvoláním.

§ 2. Při zachování článku 53, §3 nemají tytéž osoby vykonávat natrvalo zároveň dva úřady na stejném soudě.

§ 3. Soudním úředníkům není dovoleno vykonávat úřad advokáta nebo prokurátora u stejného nebo jiného s ním odvoláním spojeného soudu, ať přímo nebo skrze zprostředkující osobu.

Čl. 37 – Kromě těch, kteří jsou uvedeni v Kodexu, nesmí být ustanoven jiný soudní úředník.

2. SOUDNÍ ÚŘEDNÍCI JEDNOTLIVĚ

a) Soudní vikář, pomocní soudní vikáři a ostatní soudci

Čl. 38 – § 1. Každý diecézní biskup je povinen ustanovit jednoho soudního vikáře neboli oficiála s řádnou soudní mocí, nesmí jím být generální vikář, pokud nejde o malou diecézi nebo je málo soudních záležitostí (srov. kán. 1420, § 1).

§ 2. Soudní vikář tvoří spolu s biskupem jeden soud, nesmí však rozhodovat věci, které si vyhradil biskup (srov. kán. 1420, § 2).

§ 3. Při zachování toho co mu podle práva přísluší, zvláště svobody soudit, musí soudní vikář podávat zprávy o stavu a aktivitě diecézního soudu biskupovi, kterému náleží dohled nad správným výkonem spravedlnosti.

Čl. 39 – Soudní vikář má být ustanoven pro každý interdiecézní soud, pro něj platí přiměřeně to, co bylo stanoveno pro soudního vikáře.

Čl. 40 – Soudní vikáři jsou povinni složit osobně před biskupem, moderátorem soudu, nebo před jeho zástupcem, vyznání víry a přísahu věrnosti, podle formulace schválené Apoštolským stolcem (srov. kán. 833, 5°).

Čl. 41 – § 1. Soudnímu vikáři mohou být ustanoveni pomocníci, kteří se nazývají pomocní soudní vikáři neboli viceoficiálové (kán. 1420, § 3).

§ 2. Při zachování jejich svobody soudit, musejí pomocní soudní vikáři jednat pod vedením soudního vikáře.

Čl. 42 – § 1. Soudní vikář i pomocní soudní vikáři musí být kněžími, bezvadné pověsti, doktoři nebo alespoň licenciáti kanonického práva, a mít alespoň třicet let (kán. 1420, § 4).

§ 2. Velmi se doporučuje, aby soudním vikářem nebo pomocným soudním vikářem nebyl jmenován nikdo, kdo nemá zkušenost s činností soudu.

§ 3. Při uvolnění úřadu biskupa nepozbývají svůj úřad a nesmí být diecézním administrátorem odstraněni; po nastoupení nového biskupa je třeba, aby je potvrdil (kán. 1420, § 5).

Čl. 43 – § 1. Pro diecézní stejně jako pro interdiecézní soud ustanoví biskup soudce, kteří musí být duchovními (srov. kán. 1421, § 1).

§ 2. Biskupská konference může dovolit, aby soudci byli ustanoveni laici, z nichž v případě nutnosti může být jeden přibrán k vytvoření senátu (kán. 1421, § 2).

§ 3. Soudcové mají mít bezvadnou pověst a být doktory nebo alespoň licenciáty kanonického práva (kán. 1421, § 3).

§ 4. Také se doporučuje, aby soudcem nebyl jmenován nikdo, kdo nevykonával na soudě přiměřenou dobu jiný úřad.

Čl. 44 – Soudní vikář, pomocný soudní vikáři a ostatní soudci jsou jmenováni na určitou dobu, při zachování čl. 42, § 3 mohou být odstraněni pouze ze zákonného a závažného důvodu. (viz. kan. 1422)

Čl. 45 – Úkolem senátu je:

1° rozhodovat hlavní záležitosti (srov. čl. 30, §§ 1, 3);

2° posuzovat námitky nepřislušnosti (srov. čl. 78);

3° posuzovat k němu došlou stížnost proti odmítnutí žaloby (srov. čl. 124, § 1);

4° posuzovat stížnost proti dekretu předsedy nebo zpravodaje, kterým byla stanovena formulace pochybnosti (srov. čl. 135, § 4);

5° rozhodnout co nejrychleji, jestliže strana trvá na tom, aby byl připuštěn zamítnutý důkaz (srov. čl. 158, § 1);

6° rozhodnout o nahodilých záležitostech podle čl. 217-228;

7° poskytovat ze závažného důvodu lhůtu pro vydání rozsudku delší než jeden měsíc (srov. čl. 249, § 5);

8° jestliže je to třeba, ukládat zákaz (srov. čl. 250, č. 3; 251);

9° určit soudní výlohy a rozhodovat o stížnosti proti určení soudních výloh a odměn (srov. čl. 250, č. 4; 304, § 2);

10° opravovat hmotné chyby v textu rozsudku (srov. čl. 260);

11° v odvolacím stupni podle čl. 265 bezodkladně dekretem potvrzovat rozsudek, kterým byla v prvním stupni prohlášena neplatnost manželství, nebo přijímat k řádnému projednání záležitosti v dalším stupni;

12° posuzovat neplatnost rozsudku (srov. čl. 269; 274, § 1; 275; 276, § 2; 277, § 2);

13° konat jiné procesní akty, které si senát vyhradil, nebo které mu byly přiděleny.

Čl. 46 – § 1. Senátu musí předsedat soudní vikář nebo pomocný soudní vikář, nebo pokud to není možné duchovní ze senátu, určený jedním z nich (srov. kán. 1426, § 2).

§ 2. Úkolem předsedy senátu je:

1° ustanovit zpravodaje a ze spravedlivého důvodu na jeho místo jiného (srov. čl. 47);

2° ustanovit auditora nebo zmocnit ze spravedlivého důvodu v jednotlivém případě vhodnou osobu k výslechu strany nebo svědka (srov. čl. 50, § 1; 51);

3° posuzovat námitky proti obhájci svazku, ochránci spravedlnosti nebo jinému soudnímu úředníkovi (srov. čl. 68, § 4);

4° postupovat proti každému, kdo se účastní na řízení, podle kán. 1457, § 2; 1470, § 2; 1488-1489 (srov. čl. 75, § 1; 87; 111, § 1; 307, § 3);

5° připustit nebo jmenovat opatrovníka (srov. čl. 99, § 1; 144, § 2);

6° přijmout opatření pro úřad prokurátora nebo advokáta podle čl. 101, §§ 1, 3; 102; 105, § 3; 106, § 2; 109; 144, § 2;

7° přijmout nebo odmítnout žalobu a předvolat žalovanou stranu podle čl. 119-120; 126;

8° pečovat, aby dekret o předvolání k soudu byl okamžitě oznámen, a je-li to potřeba novým dekretem předvolat strany a obhájce svazku (srov. čl. 126, § 1; 127, § 1);

9° rozhodovat o tom, že žaloba nebude sdělena žalované straně předtím, než bude vypovídat u soudu (srov. čl. 127, § 3);

10° navrhnout a stanovit formulaci pochybnosti (srov. čl. 127, § 2; 135, § 1);

11° nařídit a provést provádění důkazů záležitosti (srov. čl. 137; 155ss.; 239);

12° prohlásit žalovanou stranu za nepřítomnou a pečovat o to, aby od nepřítomnosti ustoupila (srov. čl. 138; 142);

13° přijmout opatření podle čl. 140, jestliže se žalobce nedostavil na předvolání (srov. čl. 142);

14° prohlásit řízení za ukončené nebo přijmout vzdání se řízení (srov. čl. 146-147; 150, § 2);

15° jmenovat znalce a jestliže je to potřeba přijmout odborný posudek od jiného znalce (srov. čl. 204);

16° odmítnout na počátku požadavek na provedení řízení o nahodilé záležitosti podle čl. 220 nebo odvolat jím vydaný dekret, proti kterému byly podány námitky (srov. čl. 221, § 2);

17° rozhodnout z pověření senátu dekretem o nahodilé záležitosti podle čl. 225;

18° nařizovat zveřejnění a uzavření akt a vést poradu o záležitosti (srov. čl. 229-245);

19° stanovit zasedání senátu k rozhodnutí o záležitosti a vést jeho poradu (srov. čl. 248);

20° přijmout opatření podle čl. 255, jestliže soudce nemůže podepsat rozsudek;

21° v řízení podle čl. 265 postoupit svým dekretem akta obhájci spravedlnosti pro jeho připomínky, a strany vyzvat, aby přednesly své připomínky, jestliže si to přejí;
22° poskytnout bezplatnou právní pomoc (srov. čl. 306-307);
23° konat další procesní akty, které nebyly vyhrazeny senátu podle práva nebo rozhodnutím senátu.

Čl. 47 – § 1. Zpravodaj ustanovený předsedou senátu musí v senátě podat zprávu o záležitosti, písemně vyhotovit rozsudek ve formě odpovědi na předloženou pochybnost, a dekret o nahodilých záležitostech (srov. kán. 1429; čl. 248, §§ č, 6; 249, § 1).

§ 2. Po přijetí žaloby zákonně přecházejí na zpravodaje oprávnění předsedy, o kterých v čl. 46, § 2, °°8-16, 18, 21, při zachování práva předsedy vyhradit si jakoukoliv záležitost.

§ 3. Ze spravedlivého důvodu ho předseda může nahradit jiným (srov. kán. 1429).

Čl. 48 – § 1. Soudní vikář povolává k projednání jednotlivých záležitostí soudce podle pořadí, nebo eventuálně podle stanoveného pořádku (srov. kán. 1425, § 3).

§ 2. V jednotlivých případech může biskup moderátor stanovit jinak (srov. kán. 1425, § 3).

Čl. 49 – Soudce povolane k projednání záležitosti může soudní vikář odvolat pouze z velmi závažného důvodu, který musí uvést v dekretu (kán. 1425, § 5).

b) Auditoři a přísedící

Čl. 50 – § 1. Předseda soudu může ustanovit auditora k vyšetření záležitosti; vybere ho ze soudců soudu nebo z osob schválených k tomu úkolu biskupem (srov. kán. 1428, § 1).

§ 2. Biskup může schválit do úřadu auditora duchovní nebo laiky, kteří vynikají dobrými mravy, moudrostí a odbornými znalostmi (srov. kán. 1428, § 2).

§ 3. Auditorovi přísluší podle nařízení soudce důkazy pouze provádět a provedené předat soudci; může však, pokud nebrání nařízení soudce, mezitím rozhodnout, které důkazy a jak se mají provést, v případě že vznikne tato otázka při výkonu jeho úkolu (kán. 1428, § 3).

§ 4. Auditor může být za řízení kdykoliv ze spravedlivého důvodu odvolán tím, kým byl ustanoven (srov. kán. 193, § 3).

Čl. 51 – Předseda, zpravodaj, a při zachování čl. 50, § 3 auditor, mohou ze spravedlivého důvodu v jednotlivém případě zmocnit vhodnou osobu, především když se svědek nebo strana nemůže dostavit do sídla soudu bez velkých obtíží, která je má vyslechnout podle obdrženého zadání (srov. kán. 1558, § 3; 1561).

Čl. 52 – Přísedící, který byl přibrán jako poradce samosoudcem podle čl. 30, § 3, musí být vybrán z osob schválených k tomuto úkolu z duchovních nebo laiků moderátorem soudu (srov. kán. 1424).

c) Obhájce svazku a ochránce spravedlnosti

Čl. 53 – § 1. Pro všechny záležitosti neplatnosti manželství se v diecézních nebo interdiecézních soudech ustanoví natrvalo alespoň jeden obhájce svazku a ochránce spravedlnosti, při zachování čl. 34 (srov. kán. 1430; 1432).

§ 2. Pro jednotlivé případy však může být jmenován někdo jiný, při zachování toho samého čl. 34, kdo vykoná úřad obhájce svazku a ochránce spravedlnosti (srov. kán. 1436, § 2).

§ 3. Úřad obhájce svazku a ochránce spravedlnosti může zastávat též osoba, ne však v téže záležitosti (srov. kán. 1436, § 1).

§ 4. Obhájce svazku a ochránce spravedlnosti mohou být ze spravedlivého důvodu odvoláni tím, kým byli jmenováni (srov. kán. 1436, § 2).

Čl. 54 – Obhájce svazku a ochránce spravedlnosti mohou být duchovní nebo laici, bezvadné pověsti, doktoři nebo licenciáti kanonického práva, osvědčení rozumností a horlivostí o spravedlnost (srov. kán. 1435).

Čl. 55 – Obhájce svazku a ochránce spravedlnosti mohou být dekretem soudního vikáře, který je nutno zaznamenat do akt, nahrazení na počátku nebo během řízení těmi, kteří byli jmenováni podle čl. 53, §§ 1-2, tím nastoupí na jejich místo po dobu zaneprázdnění těch, kteří byli jmenováni první.

Čl. 56 – § 1. V řízení o neplatnost manželství se požaduje přítomnost obhájce svazku vždy.

§ 2. On sám se musí účastnit od počátku a během celého řízení podle práva.

§ 3. V každém stupni je povinen přednášet důkazy jakéhokoli druhu, protesty a námitky, které sloužíce pravdě záležitosti přispívají k ochraně manželského svazku (srov. kán. 1432).

§ 4. V řízení pro neschopnost, o kterých pojednává kán. 1095, mu přísluší zjistit, zda otázky byly znalci předloženy zřetelně, zda se záležitosti týkají nebo nepřekračují jeho obor; má zkoumat, zda se odborný posudek opírá o principy křesťanské antropologie a byl zpracován vědeckými metodami, a soudci udá to, co může brát ve prospěch manželského svazku; v případě vyhovujícího rozsudku musí odvolacímu soudu jasně naznačit, zda bylo soudcem vyhodnoceno nesprávně něco, co se v odborném posudku nalézá, k újmě svazku.

§ 5. Nikdy nemůže jednat ve prospěch neplatnosti manželství; jestliže ve zvláštním případě nemá co rozumného navrhnout nebo předložit, může se svěřit spravedlnosti soudu.

§ 6. V odvolacím stupni může po pečlivém vyhodnocení všech akt také obrátit zřetel na připomínky ve prospěch manželského svazku, které byly předloženy v předchozím stupni; vždy musí předložit vlastní připomínky vůči doplněnému provedení důkazů, pokud bylo provedeno.

Čl. 57 – § 1. Ochránce spravedlnosti se musí účastnit vždy když sám napadne manželství podle čl. 92, § 2.

§ 2. Ochránce spravedlnosti se musí účastnit podle dekretu soudce, nebo z úřední povinnosti, nebo na návrh obhájce svazku nebo strany, jestliže jde o zachování procesního předpisu a především neplatnost akt nebo výjimky.

§ 3. Jestliže ochránce spravedlnosti zasahoval v záležitosti hlavní nebo nahodilé v předchozím stupni, považuje se jeho účast u vyššího stupně za nutnou (srov. kán. 1431, § 2).

Čl. 58 – V případech, ve kterých napadl manželství podle čl. 57, § 1, má ochránce spravedlnosti stejná práva jako žalující strana, jestliže není stanoveno jinak povahou věci nebo právním předpisem.

Čl. 59 – Pokud není výslovně stanoveno jinak:

1° obhájce svazku a ochránce spravedlnosti musí být vyslechnuti, jestliže se účastní řízení, kdykoliv zákon nařizuje, aby soudce vyslechl obě strany nebo jednu z nich;

2° kdykoliv se vyžaduje návrh strany, aby soudce mohl něco rozhodnout, má stejnou právní sílu návrh obhájce svazku nebo ochránce spravedlnosti, kteří se účastní řízení (srov. kán 1434).

Čl. 60 – Jestliže se vyžaduje přítomnost obhájce svazku nebo ochránce spravedlnosti, a tito nebyli obesláni, je jednání neplatné, ledaže by byli ač neobesláni, skutečně přítomni nebo mohli alespoň před rozsudkem nahlédnout do akt a tak splnit svůj úkol (srov. kán. 1433).

b) Moderátor soudní kanceláře a ostatní notáři

Čl. 61 – § 1. Je úkolem moderátora kanceláře, který je *eo ipso* notářem soudních akt, starat se o to, aby byla soudní akta způsobem odpovídajícím příkazu soudce vyhotovena, odesílána a uchovávána v archivu (srov. kán. 482).

§ 2. Jestliže není stanoveno jinak, je proto jeho úlohou: vést v protokolu všechna akta, která došla soudu; vést v protokolu počátek, průběh a ukončení záležitosti; přijmout listiny předložené stranami; posílat obsílky a dopisy; sestavovat soupis řízení a zajišťovat jejich rozdělení soudcům; ukládat akta a listiny každé záležitosti; jejich vyhotovení opatřit doložkou pravosti a takto zaslat odvolacímu soudu, jestliže bylo podáno odvolání nebo z úřední povinnosti; uchovávat vyhotovení akt a originálů dokumentů v archivu soudu, ověřovat vyhotovení jakýchkoliv akt nebo listin na oprávněnou žádost účastníka řízení; a konečně vracet dokumenty podle čl. 91, §§ 1-2.

§ 3. Moderátor kanceláře se při zachování svých úředních povinností musí zdržet všech zásahů do řízení.

§ 4. O vše to, co se týká soudních akt, se v případě nepřítomnosti nebo zaneprázdnění moderátora kanceláře musí postarat jiný notář.

Čl. 62 – § 1. Každého řízení se účastní notář neboli aktuár, akta, která nepodepsal, jsou neplatná (srov. kán. 1437, § 1).

§ 2. Akta, která vyhotoví notář při výkonu svého úřadu při zachování právem stanovených náležitostí, mají veřejnou věrohodnost (srov. kán. 1437, § 2; 1540, § 1).

§ 3. Notáři může být dekretem, který je nutno zaznamenat do akt, dán zástupce, který ho má zastupovat, kdykoliv je zaneprázdněn.

§ 4. Ze spravedlivého důvodu může být zástupce v jednotlivém případě jmenován soudcem nebo jeho zástupcem nebo auditorem, zvláště jestliže jsou strana nebo svědek vyslýcháni mimo sídlo soudu.

Čl. 63 – Moderátor kanceláře a notář musí mít dobrou pověst a být prosti jakéhokoliv podezření (srov. kán. 483, § 2).

Čl. 64 – Mohou být zbaveni úřadu u diecézního soudu podle kán. 485; u interdiecézního soudu však biskupem moderátorem.

Stat' III.

KÁZEŇ U SOUDU

Kapitola I.

POVINNOSTI SOUDCŮ A SOUDNÍCH ÚŘEDNÍKŮ

Čl. 65 – § 1. Než soudce přijme záležitost a vidí naději na dobrý výsledek, použije pastoračních prostředků, aby dle možnosti byli manželé přivedeni k případnému zplnění manželství a k obnově manželského společenství (kán. 1676).

§ 2. Jestliže to není možné, je soudce povinen manželé nabádat, aby nechali stranou osobní úvahy, jednali pravdivě v blíženské lásce, a pokusili se opravdově vypátrat objektivní pravdu, tak jak to vyžaduje sama povaha manželské záležitosti.

§ 3. Jestliže soudce upozoruje, že manželé mají vzájemný odpor, potom je povinen je opravdově napomenout, aby se během řízení zdrželi všech druhů nepřátelství, a aby chovali navzájem ohleduplnost, lidskost a blíženskou lásku.

Čl. 66 – § 1. Kdo se zúčastnil projednávání věci jako soudce, nemůže později tuto záležitost platně rozhodovat jako soudce nebo v ní zastávat úřad přisedícího (srov. kán. 1447).

§ 2. Kdo se zúčastnil projednávání věcí jako obhájce svazku, ochránce spravedlnosti, prokurátor, advokát, svědek nebo znalec, nemůže později tuto záležitost platně rozhodovat jako soudce nebo v ní zastávat úřad přisedícího (srov. kán. 1447).

Čl. 67 – § 1. Soudce nepřijme k projednání záležitost, na níž má nějaký zájem z důvodu pokrevního příbuzenství nebo „švagrovství“ v kterémkoliv stupni přímé linie a do čtvrtého stupně boční linie, nebo z důvodu poručnictví nebo opatrovnictví, přátelství, nepřátelství, docílení zisku nebo zabránění škodě, nebo ve které může nastat jakékoliv jiné podezření předpojatosti k osobě (srov. kán. 1448, § 1).

§ 2. Ze stejných důvodů nesmí svůj úřad vykonávat obhájce svazku, ochránce spravedlnosti, přisedící, auditor a všichni ostatní soudní úředníci (srov. kán. 1448, § 2).

Čl. 68 – § 1. V případech uvedených v čl. 67 může strana odmítnout soudce, obhájce svazku, ochránce spravedlnosti, jestliže sám neodstoupil od jednání (srov. kán. 1449, § 1).

§ 2. O odmítnutí soudce rozhoduje soudní vikář, jestliže je sám odmítnut, rozhoduje o tom biskup moderátor (srov. kán. 1449, § 2).

§ 3. Jestliže je soudcem biskup a je proti němu uplatněno odmítnutí, zdrží se soudní činnosti (kán. 1449, § 3).

§ 4. Jestliže je odmítnut obhájce svazku, ochránce spravedlnosti nebo jiný soudní úředník, rozhoduje o tomto odmítnutí předseda senátu nebo soudce, jestliže je samosoudcem (srov. kán. 1449, § 4).

§ 5. Při zachování čl. 67, § 1 nelze pokládat za důvodnou námitku proti aktům soudce nebo jiného soudního úředníka, byly-li vykonány v souladu se zákonem.

Čl. 69 – § 1. Po uznání odmítnutí se musí vyměnit osoby ne však stupeň soudu (kán. 1450).

§ 2. Jestliže nemohl soud přijmout záležitost kvůli nedostatku soudních úředníků, a žádný jiný příslušný soud není k dispozici, má být záležitost postoupena Apoštolské Signatuře, aby určila soud k projednávání záležitosti.

Čl. 70 – § 1. Otázku odmítnutí je nutno rozhodnout co nejrychleji po vyslechnutí stran, obhájce svazku nebo ochránce spravedlnosti, jestliže se účastní a sami nejsou odmítnutí (srov. kán. 1451, § 1).

§2. Jednání vykonaná soudcem předtím, než byl odmítnut, jsou platná, avšak jednání po uplatnění odmítnutí musí být zrušena, jestliže o to požádá strana do deseti dnů po uznání odmítnutí (kán. 1451, § 2).

Čl. 71 – § 1. Po zákonném zahájení řízení ve věci neplatnosti manželství může soudce jednat v záležitosti, a musí tak činit nejen na návrh stran, nýbrž také z úřední povinnosti (srov. kán. 1452, § 1).

§2. Proto může a musí soudce doplnit zanedbání stran v poskytování důkazů nebo uplatňování námitek, kdykoliv to považuje za nutné k zabránění vážně nespravedlivému rozsudku při zachování čl. 239 (srov. kán. 1452, § 2).

Čl. 72 – Soudcové a senáty dbají, aby všechny záležitosti byly při zachování spravedlnosti co nejdříve ukončeny a aby se u soudu prvního stupně věci neprotahovaly přes jeden rok a u soudu druhého stupně přes šest měsíců (kán. 1453).

Čl. 73 – § 1. Zachováním úředního tajemství jsou vázáni soudci a jiné soudní osoby (srov. kán. 1455, § 1).

§ 2. Ze zvláštního důvodu jsou vázáni zachováním tajemství soudci senátu o poradě mezi sebou před vynesením rozsudku a také o hlasování a názorech tam projevených, při zachování čl. 248, § 4 (srov. kán. 1455, § 2).

§ 3. Jestliže záležitost nebo důkaz jsou takové povahy, že ze zveřejnění akt nebo důkazů by byla ohrožena pověst druhých nebo by to bylo důvodem k roztržkám nebo by vzniklo pohoršení nebo jiná nesnáz, může soudce přísahou, eventuálně alespoň příslibem, zavázat k zachování tajemství svědky, znalce, strany a jejich advokáty a zástupce, při zachování čl. 159, 229-230 (srov. kán. 1455, § 3).

Čl. 74 – Soudcům a všem soudním úředníkům je zakázáno přijímat jakékoliv dary při příležitosti soudního řízení (kán. 1456).

Čl. 75 – § 1. Soudci, jiní soudní úředníci a pomocníci, kteří se proviní proti jim svěřenému úřadu, musí být spravedlivě potrestáni (srov. kán. 1386; 1389; 1391; 1457; 1470, § 2).

§ 2. Kde výkonu spravedlnosti překáží nedbalost, nekompetentnost nebo zneužívání, musí to biskup moderátor soudu, nebo shromáždění biskupů, vyřešit vhodnými prostředky, bez výjimky zbavení úřadu, je-li potřeba.

§ 3. Každý, kdo právním nebo jiným jednáním úmyslně nebo z nedbalosti nezákonně způsobí škodu, je povinen ji nahradit (kán. 128).

Kapitola II.

POŘADÍ PROJEDNÁNÍ ZÁLEŽITOSTÍ

Čl. 76 – § 1. Je nutno projednat záležitosti v tom pořadí, jak byly předloženy a zapsány do knih (srov. kán. 1458).

§ 2. Pokud však některá záležitost vyžaduje urychlené projednání před ostatními, je to nutno stanovit zvláštním dekretem s uvedením důvodů (srov. kán. 1458).

Čl. 77 – § 1. Vady, které mohou způsobit neplatnost rozsudku, je možno namítnout v kterémkoliv stavu nebo stupni řízení a rovněž soudce je může zjistit z úřední povinnosti (kán. 1459, § 1).

§ 2. Kromě případů, o nichž v § 1, je nutno předložit odkladné námitky, hlavně týkající se osob a náležitostí řízení, před stanovením formulace pochybnosti, pokud nevyplnou až poté, a je nutno o nich rozhodnout co nejdříve (srov. kán. 1459, § 2).

Čl. 78 – § 1. Jestliže se podá námitka nepříslušnosti soudu, je povinen o této věci rozhodnout senát, bez újmy čl. 30, § 3 (srov. kán. 1460, § 1).

§ 2. Jestliže se senát prohlásí za příslušného v případě námítky relativní nepříslušnosti soudu, nelze se proti jeho rozhodnutí odvolat k soudu, avšak nezakazuje se stížnost na porušení zákona, podle čl. 269-278, nebo návrh navrácení v předešlý stav podle kán. 1645-1648 (srov. kán. 1460, § 2).

§ 3. Jestliže se senát prohlásí za nepříslušného, může se strana, která se cítí postižená, odvolat v užitečné lhůtě patnácti dnů k odvolacímu soudu. (viz. kán. 1460, § 3)

Čl. 79 – Soud, který v kterémkoliv stavu řízení pozná, že je absolutně nepříslušný, je povinen prohlásit svou nepříslušnost (srov. kán. 1461).

Čl. 80 – Otázky poskytnutí zálohy na soudní výlohy nebo přiznání bezplatné právní pomoci, o které bylo už na začátku žádáno, a jiné takové otázky, je nutno rozhodnout zpravidla před rozhodnutím o formulaci pochybnosti (srov. kán. 1464).

Kapitola III. TERMÍNY A LHŮTY

Čl. 81 - § 1. Takzvané zákonné lhůty, tedy časová rozmezí stanovená zákonem pro zánik práv, nemohou být prodlouženy; pokud o to strany nezažádají ani platně zkráceny (kán. 1465, § 1).

§ 2. Avšak soudcovské a dohodnuté lhůty, tedy z moci soudce podle jeho uvážení nebo se souhlasem stran stanovené lhůty, mohou být před jejich uplynutím ze spravedlivého důvodu prodlouženy soudem po vyslechnutí nebo na žádost stran, nemohou však být zkráceny, pokud s tím strany nesouhlasí (srov. kán. 1465, § 2).

§ 3. Soudce dbá, aby prodlužováním lhůt netrvalo projednání záležitosti příliš dlouho (srov. kán. 1465, § 3).

Čl. 82 – Kde zákon nestanoví lhůty k provedení procesních aktů, je povinen stanovit je soudce s přihlédnutím k povaze každého aktu (kán. 1466).

Čl. 83 – Jestliže v den určený pro soudní akt měl soud volno, považuje se termín za posunutý na první následující pracovní den (kán. 1467)

Kapitola IV. MÍSTO SOUDU

Čl. 84 – Každý soud má, pokud možno, stálé sídlo a je otevřen ve stanovené hodiny (kán. 1468).

Čl. 85 - § 1. Soudce, násilím vyhnaný ze svého území, nebo jemuž je na něm zabráněno ve výkonu soudní moci, může svou moc vykonávat mimo své území a také vynést rozsudek, po předchozím oznámení této věci diecéznímu biskupovi (kán. 1469, § 1).

§ 2. Kromě případu o němž v § 1, se může soudce ze spravedlivého důvodu a po vyslechnutí stran odebrat k získání důkazů i mimo vlastní území, po obdržení souhlasu diecézního biskupa, kam půjde, a na místě, které určil (kán. 1469, § 2).

Kapitola V.
PŘÍSTUP K SOUDNÍMU JEDNÁNÍ
A ZPŮSOB VYHOTOVENÍ
A UCHOVÁNÍ AKT

Čl. 86 – V soudní síni jsou při projednávání záležitosti soudem přítomni pouze ti, jejichž účast stanovil zákon nebo soudce jako nutnou pro provedení řízení (srov. kán. 1470, § 1).

Čl. 87 – Každého soudního řízení přítomného, který závažně porušil důstojnost a poslušnost patřící soudu, může soudce přimět k pořádku; advokátům a prokurátorům může mimoto pozastavit výkon služby u církevních soudů (srov. kán. 1470, § 2).

Čl. 88 – § 1. Soudní akta, která se týkají jednak podstaty otázky čili akta záležitosti, jednak která patří k formě řízení čili akta řízení, musí být vyhotovena písemně (srov. kán. 1472, § 1).

§ 2. Jednotlivé listy akt se číslují a opatří podpisem za účelem věrohodnosti (srov. kán. 1472, § 2).

Čl. 89 – Kdykoliv se na soudních aktech vyžaduje podpis stran nebo svědků, a jestliže strana nebo svědek nemůže nebo nechce podepsat, poznamená se to v aktech a soudce a notář zároveň osvědčí, že tento akt byl straně nebo svědkovi slovo za slovem přečten, a že strana nebo svědek nemohli nebo nechtěli podepsat (kán. 1473).

Čl. 90 - § 1. Jestliže má být záležitost přezkoumána odvolacím soudem, zašlou se vyššímu soudu opisy akt s notářským osvědčením jejich věrohodnosti (srov. kán. 1474, § 1).

§ 2. Jestliže akta byla vyhotovena jazykem, který nezná vyšší soud, přeloží se do jiného jazyka, který soud zná, a poskytne se záruka věrnosti překladu (kán. 1474, § 2).

Čl. 91 - § 1. Po ukončení soudního řízení se musí vrátit listiny, které jsou vlastnictvím soukromých osob, ponechá se však jejich opis opatřený notářem doložkou pravosti (srov. kán. 1475, § 1).

§ 2. Moderátorovi kanceláře a notáři je zakázáno bez pověření soudce vydat opis soudních akt a listin, které byly opatřeny k řízení (srov. kán. 1475, § 2).

Stat' IV.
PROCESNÍ STRANY

Kapitola I.
PRÁVO NAPADNOUT MANŽELSTVÍ

Čl. 92 – Způsobilí napadnout manželství jsou:

1° manželé, ať katolíci nebo nekatolíci (srov. kán. 1674, 1; 1476; čl. 3, § 2)

2° ochránce spravedlnosti, jestliže se neplatnost stala známou a manželství nelze zplatnit nebo zplatnění není účelné (srov. kán. 1674, n. 2).

Čl. 93 – Manželství, které za života obou manželů nebylo napadeno, nemůže být napadeno po smrti jednoho nebo obou manželů; pokud neplatnost manželství není předběžnou otázkou pro vyřízení jiného sporu v kanonickém nebo světském oboru (srov. kán. 1675, § 1).

Čl. 94 – Pokud jeden z manželů zemře v průběhu projednávání záležitosti, postupuje se podle čl. 143 (srov. kán. 1675, § 2).

Kapitola II.

MANŽELÉ JAKO PROCESNÍ STRANY

Čl. 95 – § 1. K snadnějšímu vypátrání pravdy a lepšímu zabezpečení práva na obhajobu se velmi doporučuje, aby se obě strany účastnili řízení o neplatnosti manželství.

§ 2. – Proto se také zákonně předvolaný partner musí odpovídat (srov. kán. 1476).

Čl. 96 – I když si manžel ustanovil prokurátora nebo advokáta, musí se přesto vždy osobně dostavit, vyžaduje-li to právní ustanovení nebo nařízení soudce (viz. kán. 1477).

Čl. 97 – § 1. Za slabomyslné mohou u soudu jednat pouze jejich opatrovníci (srov. kán. 1478, § 1).

§ 2. Kdo jsou na začátku řízení slabomyslní, nebo se jimi stanou v jeho průběhu, mohou osobně jednat u soudu pouze na příkaz soudce; v ostatních případech podávají žalobu a zodpovídají se prostřednictvím svých opatrovníků (srov. kán. 1478, § 4).

§ 3. Nezletilí mohou sami osobně podat žalobu a zodpovídat se bez souhlasu rodičů nebo opatrovníků, při zachování §§ 1 – 2 (srov. kán. 1478, § 3).

Čl. 98 – Opatrovník ustanovený světským představeným může být připuštěn církevním soudem po projednání, je-li to možné, s diecézním biskupem osoby, pro kterou byl ustanoven; jestliže není nebo se jeví, že ho nelze připustit, jmenuje sám soudce opatrovníka pro tuto záležitost (srov. kán. 1479).

Čl. 99 – § 1. Předsedovi přísluší, aby zdůvodněným a v aktech uloženým dekretem, připustil nebo jmenoval opatrovníka.

§ 2. Tento dekret musí být doručen všem, kdo na tom mají zájem, včetně manžela, kterému byl dán opatrovník, ledaže tomu brání závažný důvod; přesto musí zůstat nedotčeno právo na obhajobu.

Čl. 100 – Opatrovník má povinnost chránit práva strany, které byl dán.

Kapitola III.

PROKURÁTOŘI A ADVOKÁTI

Čl. 101 - § 1. Při zachování práva stran osobně se hájit, má soud povinnost se starat, aby oba manželé mohli zajistit ochranu svých práv s pomocí způsobilé osoby, zvláště v záležitostech, které jsou zvláště obtížné.

§ 2. Jestliže je z rozhodnutí předsedy nutná služba prokurátora nebo advokáta, a strana si ho sama nezajistí ve stanovené lhůtě, jmenuje je podle potřeby záležitosti předseda, a oni zastávají tento úřad až do doby než si strany ustanoví jiné.

§ 3. Jestliže je poskytnuta bezplatná právní pomoc, jmenování prokurátora nebo advokáta přísluší samotnému předsedovi.

§ 4. V každém případě musí být jmenování prokurátora nebo advokáta dekretem oznámeno stranám a obhájci svazku.

Čl. 102 – Jestliže oba manželé žádají, aby jejich manželství bylo prohlášeno za neplatné, mohou ustanovit společného prokurátora nebo advokáta.

Čl. 103 - § 1. Strany mohou ustanovit prokurátora vedle advokáta.

§ 2. Každý si může ustanovit jen jednoho prokurátora, který se může dát zastoupit jiným, jen jestliže k tomu byl výslovně zmocněn (kán. 1482, § 1).

§ 3. Jestliže ze spravedlivého důvodu jich bylo touž osobou ustanoveno více, určí se tak, že zastupuje ten, který jednal jako první (kán. 1482, § 2).

§ 4. Může však být ustanoveno více advokátů. (kán. 1482, § 3).

Čl. 104 - § 1. Advokát a prokurátor jsou povoláni chránit práva strany a zachovávat tajemství úřadu.

§ 2. Prokurátorovi náleží zastupovat stranu, předkládat žaloby nebo stížnosti soudu, přijímat oznámení a informovat stranu o stavu sporu; zatímco obhajoba strany je vždy vyhrazena advokátovi.

Čl. 105 - § 1. Prokurátor i advokát musí mít dobrou pověst; advokát mimoto musí být katolík, pokud biskup moderátor neposkytne výjimku; doktor kanonického práva nebo opravdu znalý a musí být schválen tímž biskupem (srov. kán. 1483).

§ 2. Ti, kteří obdrželi diplom advokáta Roty, nepotřebují toto schválení, ale biskup moderátor jim může ze závažného důvodu ve svém soudu zakázat výkon obhajoby, proti tomu je možné podat stížnost Apoštolské Signatuře.

§ 3. Ze zvláštních důvodů může předseda v konkrétním případě připustit jako prokurátora osobu nepobývající v území soudu.

Čl. 106 - § 1. Nežli se prokurátor i advokát ujme záležitosti, musí soudu předložit věrohodné zmocnění (kán. 1484, § 1).

§ 2. K zabránění zániku práva však předseda může připustit prokurátora, i když nepředložil zmocnění, po složení vhodné zálohy, je-li to potřebné; jednání však nemá účinky, jestliže během předsedou stanovené propadné lhůty nepředloží řádné zmocnění (srov. kán. 1484, § 2).

Čl. 107 - § 1. Jestliže prokurátor nemá zvláštní zmocnění, nemůže se platně zříci žaloby, stupně soudu, nebo soudních jednání, a vůbec konat to, k čemu právo vyžaduje zvláštní zmocnění (kán. 1485).

§ 2. Po vynesení konečného rozsudku má prokurátor nadále právo a povinnost podat odvolání, jestliže to zmocnitel neodmítá (srov. kán. 1486, § 2).

Čl. 108 – Advokáti a prokurátoři mohou být od těch kteří je ustanovili zbaveni zmocnění v jakémkoli stavu řízení, aniž by tím zanikala povinnost se s nimi čestně vyrovnat za vykonanou práci. Aby zbavení zmocnění bylo platné musí jim být sděleno, a v případě pochybností musí být oznámeno soudci a druhé straně (srov. kán. 1486, § 1).

Čl. 109 – Prokurátor i advokát mohou být předsedou dekretem ze závažného důvodu vyloučeni z řízení buď z úřední povinnosti, nebo na návrh strany (srov. kán. 1487).

Čl. 110 - Advokátům a prokurátorům je zakázáno:

- 1° vzdání se zmocnění bez spravedlivého důvodu ve stavu sporu;
- 2° uzavřít smlouvu o získání nadměrné výhody: jestliže to učiní, smlouva je neplatná;
- 3° zpronevěřit se své službě přijímáním darů, slibů nebo jakýmkoliv jiným způsobem;
- 4° brát záležitosti od příslušných soudů nebo jednat jakýmkoliv jiným podvodným způsobem proti zákonu (srov. kán. 1488-1489).

Čl. 111 – § 1. Advokáti a prokurátoři, kteří se proviní proti jim svěřenému úřadu, ať jsou potrestáni podle zákona (srov. kán. 1386; 1391, °2; 1488-1489).

§ 2. Jestliže jsou pro neznalost, ztrátu dobré pověsti, nedbalost nebo zneužití shledání nevhodnými pro svůj úřad, musí biskup moderátor, nebo shromáždění biskupů, vhodnými prostředky zajistit vyřešení této věci, nevyjímaje zákaz vykonávání stálého pověření v jejich soudu, je-li to třeba.

§ 3. Každý kdo způsobí úmyslně nebo z nedbalosti protiprávním jednáním škodu druhému, je povinen ji nahradit (srov. kán. 128).

Čl. 112 – § 1. Biskupu moderátorovi náleží zveřejňovat soupis nebo seznam, ve kterém jsou zapsáni advokáti schválení u jeho soudu, jakož i zástupci, kteří tam zajišťují zastupování stran.

§ 2. Advokáti zapsaní na seznamu jsou vázáni pověřením soudního vikáře poskytnout zdarma právní pomoc těm, kterým soud poskytl toto dobrodiní. (srov. čl. 307)

Čl. 113 – § 1. Při každém soudu ať je úřad nebo osoba, od které by kdokoliv mohl volně a rychle získat radu týkající se možnosti podání žaloby na neplatnost manželství, a je-li žaloba možná, o způsobu, jakým je třeba postupovat.

§ 2. Jestliže je tento úřad vykonáván úředníky soudu, pak tito nemohou být ani soudci ani obhájci svazku v tomto řízení.

§ 3. U každého soudu, pokud je to možné, se ustanoví natrvalo advokáti odměňovaní soudem, kteří mohou vykonávat úřad podle § 1, a následně službu advokáta nebo prokurátora jménem stran, které chtějí využít jejich služeb (srov. kán. 1490).

§ 4. Jestliže úřad, o němž v § 1, byl svěřen trvalému advokátovi, pak tento může poskytnout právní pomoc v záležitosti jen jako trvalý advokát.

Stat' V. ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ

Kapitola I. ŽALOBA K ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ

Čl. 114 – Soudce smí projednávat záležitost jen tehdy, pokud byla podána žaloba jedním z těch, kdo se podle článků 92 – 93 těší právu napadnout manželství (srov. kán. 1501).

Čl. 115 – § 1. Kdo chce napadnout manželství, musí podat žalobu příslušnému soudu (srov. kán. 1502).

§ 2. Ústní žaloba může být přijata, když je žalobci zabráněno ji vyhotovit písemně; v tom případě soudní vikář nařídí notáři, aby jednání písemně zaznamenal, toto pak je nutno žalobci přečíst a musí je schválit; toto vyhotovení má stejné právní účinky jako žaloba napsaná žalobcem (srov. kán. 1503).

Čl. 116 – § 1. Žaloba, kterou se zahajuje řízení, musí:

1° uvést, před kterým soudem se řízení o záležitosti zahajuje;

2° popsat předmět sporu, tedy: označit manželství, vyslovit žádost o prohlášení neplatnosti manželství, i když to není nutné v odborných výrazech, stejně jako pojmenovat důvod pro žalobu neboli důvod neplatnosti nebo důvody neplatnosti, pro které je manželství napadeno;

3° alespoň obecně uvést, o jaké skutečnosti a důkaz se žalobce opírá, k prokázání svého žalobního tvrzení;

4° být podepsána žalobcem nebo jeho prokurátorem s uvedením dne, měsíce a roku a také místa, kde žalobce nebo jeho prokurátor bydlí nebo je dosažitelný pro přijímání zásilek;

5° uvést trvalé nebo přechodné kanonické bydliště druhého manžela (srov. kán. 1504).

§ 2. K žalobě musí být připojeno autentické vyhotovení potvrzení o uzavření manželství, a potvrzení o světském stavu stran, je-li to třeba.

§ 3. Není dovoleno požadovat odborný posudek v okamžiku předložení žaloby.

Čl. 117 – Pokud se navrhuje důkazy listinami, mají být tyto předloženy společně se žalobou, je-li to možné; pokud se navrhuje důkazy skrze svědky, musí být uvedena jejich jména a bydliště. Pokud se navrhuje jiné důkazy, mají být alespoň obecně uvedeny skutečnosti a náznaky, z nichž vyplývají. Nic však nebrání tomu, aby byly v průběhu řízení navrženy důkazy jakékoliv druhu.

Čl. 118 – § 1. Po podání žaloby, musí soudní vikář jak nejrychleji je to možné, svým dekretem podle předpisu čl. 48 – 49, ustavit senát.

§ 2. Jména soudců a obránce svazku musí být okamžitě oznámeny žalobci.

Čl. 119 – § 1. Předseda je povinen nejprve zjistit, zda věc spadá do jeho příslušnosti, zda je žalobce způsobilý k jednání u soudu, a potom je povinen co nejdříve svým dekretem žalobu přijmout nebo odmítnout (srov. kán. 1505, § 1).

§ 2. Předseda má předtím vhodným způsobem vyslechnout obhájce svazku.

Čl. 120 – § 1. Předseda může a musí, pokud to případ vyžaduje, provést předchozí provedení důkazů týkající se příslušnosti soudu a procesního postavení žalobce.

§ 2. Ohledně podstaty záležitosti je může provést pouze se zřetelem k přijetí či odmítnutí žaloby, pokud se jeví, že žaloba postrádá jakýkoliv podklad, tedy jen ke stanovení, zda je možnost, že se nějaký podklad objeví během řízení.

Čl. 121 – § 1. Žalobu je možno odmítnout pouze:

1° není-li soud příslušný;

2° je-li nepochybně známo, že požadavek byl podán někým, kdo nemá právo napadnout manželství (viz. čl. 92-93; 97, §§ 1-2; 106, § 2);

3° jestliže nebyla dodržena ustanovení čl. 116, § 1, °°1-4;

4° jestliže je ze samé žaloby jisté, že žalobní požadavek nemá žádný podklad a že jej není možné řízením získat (srov. kán. 1505, § 2).

§ 2. Dekret musí obsahovat alespoň zkráceně důvody odmítnutí a musí být neprodleně oznámen žalující straně a obhájci svazku, je-li to třeba (srov. kán. 1617).

Čl. 122 – Nenáleží žádný podklad k přijetí žaloby, pokud je skutečnost, na které je založeno žalobní tvrzení, i pokud je v každém ohledu pravdivá, přesto zcela nezpůsobila zapříčinit neplatnost manželství, nebo je zřejmá nesprávnost tvrzení, ačkoliv by skutečnost byla taková, že by mohla zneplatnit manželství.

Čl. 123 – Jestliže byla žaloba odmítnuta z důvodu vad, které mohou být odstraněny, musí to být uvedeno v dekretu o odmítnutí a žalobce musí být předvolán, aby podal novou žalobu, řádně vyhotovenou (srov. kán. 1505, § 3).

Čl. 124 – § 1. Proti odmítnutí žaloby je strana vždy oprávněna podat v užitečné lhůtě deseti dnů stížnost, podloženou důvody, k senátu, jestliže žalobu zamítl předseda, jinak odvolacímu soudu: v obou případech musí být otázka odmítnutí rozhodnuta co nejdříve (srov. kán. 1505, § 4).

§ 2. Jestliže odvolací soud přijme žalobu, záležitost má rozhodnout tentýž soud.

§ 3. Jestliže byla stížnost předložena senátu, nemůže být ještě jednou předložena odvolacímu soudu.

Čl. 125 – Jestliže soudce nevydal do měsíce o podané žalobě dekret, jímž žalobu přijímá nebo odmítá, může strana, která má na věci zájem, dát naléhavý podnět, aby soudce splnil svou povinnost; jestliže i přesto soudce nic nečiní, považuje se po marném uplynutí deseti dnů od podaného podnětu žaloba, jestliže byla zákonně předložena, za přijatou (srov. kán. 1506)

Kapitola II.

SOUDNÍ PŘEDVOLÁNÍ A SDĚLENÍ OBSAHU SOUDNÍCH AKT

1. PRVNÍ PŘEDVOLÁNÍ A JEHO OZNÁMENÍ

Čl. 126 – § 1. V dekretu, jímž se připouští žaloba žalobce, musí předseda předvolat k soudu nebo obeslat žalovanou stranu, a stanovit, zda je povinna odpovědět písemně, nebo zda se má k soudu na návrh žalobce dostavit k odstranění pochybností. Jestliže z písemných odpovědí pozná, že je nutno strany a obhájce svazku seznat, může to předseda nebo zpravodaj stanovit novým dekretem, a postarat se o jeho oznámení. (srov. kán. 1507, § 1, 1677, § 2)

§ 2. Jestliže se žaloba považuje za přijatou podle čl. 125, musí být dekret o předvolání k soudu vydán do dvaceti dnů od podaného podnětu, o němž se zmiňuje ten článek (srov. kán. 1507, § 2).

§ 3. Jestliže se žalovaná strana skutečně dostaví k soudci k jednání o záležitosti, není třeba předvolání, ale notář zaznamená ve spise, že strana byla u soudu přítomna. (srov. kán. 1507, § 3).

§ 4. Jestli je manželství napadeno ochráncem spravedlnosti podle čl. 92, °2, musí být předvolání oba manželé.

Čl. 127 – § 1. Předseda nebo zpravodaj se musí postarat, aby dekret o předvolání k soudu byl ihned oznámen žalované straně a zároveň žalující straně a obhájci svazku (srov. kán. 1508, § 1; 1677, § 1).

§ 2. Předseda nebo zpravodaj mají společně s tímto sdělením navrhnout stranám vhodným způsobem formulí pochybnosti nebo pochybností, které vycházejí z žaloby, aby k němu zaujaly stanovisko.

§ 3. K předvolání se připojí žaloba; nepřipojí se však, jestliže předseda nebo zpravodaj rozhodne ze závažných důvodů uvedených v odůvodnění dekretu, že žalobu nelze sdělit druhé straně před její výpovědí u soudu. V tom případě je však třeba, aby žalované straně byl sdělen předmět sporu a podklad uvedený žalobcem (srov. kán. 1508, §2).

§ 4. Společně s dekretem o předvolání mají být žalované straně sdělena jména soudců a obhájce svazku.

Čl. 128 – Jestliže předvolání neobsahuje to, co je podle čl. 127, § 3 potřeba nebo jestliže nebylo zákonně oznámeno žalované straně, jsou akta řízení neplatná, při zachování čl. 60; 126, § 3; 131 a při zachování čl. 270, °4, 7 (srov. kán. 1511).

Čl. 129 – Když bylo předvolání zákonně oznámeno žalované straně nebo když se tato strana dostavila k soudci k projednání své sporné záležitosti, stává se záležitost soudně napadlou a vlastní záležitostí soudu, u něhož byla žaloba podána, pokud je příslušný (srov. kán. 1512, °2-3, 5).

2. CO ZACHOVÁVAT U PŘEDVOLÁNÍ A SDĚLENÍ

Čl. 130 – § 1. Oznámení předvolání, dekretů, rozsudků a jiných soudních akt je nutno provést poštou nebo jiným způsobem, který je nejspolehlivější, při zachování norem místního práva (kán. 1509, § 1).

§ 2. Oznámení a jeho způsob musí být zaznamenány v soudním spise (kán. 1509, § 2).

Čl. 131 – § 1. Jestliže se straně nedostává užívání rozumu nebo je slabomyslná, následují předvolání a sdělení opatrovníka (srov. kán. 1508, § 3).

§ 2. Strana, která má prokurátora, se informuje o předvoláních a sděleních skrze něho.

Čl. 132 – § 1. Jestliže ani po pečlivém provedení důkazů stále není známo, kde se nachází předvolaná strana, nebo strana již má být něco oznámeno, může soudce pokračovat v řízení; pečlivě provedené pátrání musí ovšem být zaznamenáno v aktech.

§ 2. Místní zákon může stanovit, že předvolání nebo sdělení v takovém případě může být provedeno veřejnou vyhláškou. (srov. kán. 1509, § 1).

Čl. 133 – Kdo odmítne přijmout předvolací obsílku nebo sdělení jiného soudního aktu, nebo zabrání převzetí, se považuje za zákonně předvolaného nebo obeznameného o věci, která měla být sdělena. (srov. kán. 1510)

Čl. 134 – § 1. Stranám, které se účastní soudu osobně nebo skrze prokurátora, se sdělují všechna akta, které se mají zákonně sdělovat.

§ 2. Stranám, které se svěří spravedlnosti soudu, se sděluje dekret, kterým se stanovuje formulace pochybnosti, eventuelně později došlá žádost, dekret o zveřejnění akt, a všechna rozhodnutí senátu.

§ 3. Straně, která byla soudcem prohlášena za nepřítomnou, se sděluje formulace pochybnosti a konečný rozsudek, při zachování čl. 258, § 3.

§ 4. Straně, která je nepřítomna pro neznámé místo pobytu podle čl. 132, se nesdělují žádná akta.

Kapitola III.

FORMULACE POCHYBNOSTI

Čl. 135 – § 1. Po uplynutí patnácti dnů od oznámení dekretu o předvolání, aniž některá strana nebo obhájce svazku navrhli formulaci pochybnosti, předseda nebo zpravodaj stanoví z úřední povinnosti do deseti dnů dekretem formulaci pochybnosti nebo pochybností, vycházející z požadavků a odpovědí stran. (srov. kán. 1677, § 2)

§ 2. Požadavky a odpovědi stran mohou být vyjádřeny, kromě žaloby, buď v odpovědi na předvolání nebo v ústních prohlášeních před soudcem (srov. kán. 1513, §§ 1-2).

§ 3. Formulace pochybnosti musí určovat, z jakého důvodu nebo důvodů je napadena platnost manželství.

§ 4. Dekret předsedy nebo zpravodaje musí být sdělen stranám; tyto, pokud již nevyslovily souhlas, mohou během deseti dnů navrhnout senátu změnu; tato otázka má být co nejrychleji rozhodnuta dekretem senátu (srov. kán. 1513, § 3).

Čl. 136 – Jednou stanovená formulaci pochybnosti je možno změnit pouze novým dekretem, a to ze závažného důvodu na návrh strany a po vyslechnutí ostatních stran a obhájce svazku a uvážení jejich důvodů (srov. kán. 1514).

Čl. 137 – Po deseti dnech od oznámení dekretu, pokud strany nic nenamítají, nařídí předseda nebo zpravodaj novým rozhodnutím zahájení řízení ve věci (kán. 1677, § 4).

Kapitola IV.

NEDOSTAVENÍ SE STRAN

Čl. 138 – § 1. Jestliže se žalovaná strana na předvolání nedostavila ani nepodala vhodnou omluvu své nepřítomnosti nebo neopověděla podle čl. 126, § 1, prohlásí ji předseda nebo zpravodaj za nepřítomnou v řízení a rozhodne, aby záležitost byla projednána při zachování toho, co se má zachovat, až do konečného rozsudku (srov. kán. 1592, § 1).

§ 2. Předseda nebo zpravodaj se však musí snažit, aby žalovaná strana odstranila nepřítomnost.

§ 3. Před vydáním dekretu podle § 1, musí být jisté, i prostřednictvím nového předvolání, je-li třeba, že předvolání bylo zákonně provedeno a že došlo žalované straně včas v užitečné době (srov. kán. 1592, § 2).

Čl. 139 – § 1. Jestliže se potom žalovaná strana dostaví k soudu nebo odpoví rozhodnutím záležitosti, může předložit závěry a důkazy, při zachování čl. 239; soudce však dbá, aby se soud záměrně neprodložoval vleklými a ne nutnými průtahy (srov. kán. 1593, § 1).

§ 2. I když se žalovaná strana nedostaví nebo neodpoví před rozhodnutím záležitosti, může proti rozsudku uplatnit opravné prostředky; jestliže dokáže, že jí bránila překážka, kterou bez svého zavinění nemohla předtím soudu sdělit, smí použít stížnosti na neplatnost podle čl. 272, § 6 (srov. kán. 1593, § 2).

Čl. 140 – Jestliže se nedostavil žalobce v den a hodinu stanovenou ke stanovení formulace pochybnosti ani nepředložil vhodnou omluvu:

1° předseda nebo zpravodaj ho znovu předvolá;

2° jestliže se žalobce nevyhověl novému předvolání, je záležitost předsedou nebo zpravodajem prohlášena za opuštěnou, pokud žalovaná strana, nebo ochránce spravedlnosti podle čl. 92, °2, trvá na neplatnosti manželství;

3° jestliže se později chce účastnit řízení, zachová se čl. 139 (srov. kán. 1594).

Čl. 141 – Vůči straně, která byla prohlášena za nepřítomnou má být zachován čl. 134, § 3.

Čl. 142 – Předpisy o prohlášení strany za nepřítomnou mají být vhodně zachovány poté, co se strana v průběhu řízení musí prohlásit za nepřítomnou.

Stat' VI. USTÁNÍ ŘÍZENÍ

Kapitola I.

POZASTAVENÍ, UKONČENÍ A VZDÁNÍ SE ŘÍZENÍ

Čl. 143 – Jestliže manžel zemře v průběhu řízení:

1° nedošlo-li k uzavření záležitosti, pozastaví se řízení, dokud nenavrhne pokračování druhý manžel, který má právní zájem; v tom případě musí být právní zájem prokázán;

2° po uzavření záležitosti podle předpisu čl. 237, je soudce povinen dále pokračovat v řízení po tom, když předvolal prokurátora, jestliže je, nebo dědice zemřelého nebo nástupce (srov. kán. 1518; 1675, § 2).

Čl. 144 – § 1. Jestliže se funkce zřekne opatrovník nebo prokurátor, který je nutný podle čl. 101, § 2, pozastaví se prozatím řízení (srov. kán. 1519, § 1).

§ 2. Předseda nebo zpravodaj pak co nejdříve ustanoví nového opatrovníka; může ustanovit prokurátora, jestliže to strana zanedbala během krátké lhůty poskytnuté tímtož soudcem (srov. kán. 1519, § 2).

Čl. 145 – § 1. Projednávání hlavní záležitosti je také pozastaveno, kdykoliv se musí nejdříve vyřešit otázka, na které závisí pokračování řízení nebo samo rozhodnutí hlavní záležitosti.

§ 2. Toto pozastavení řízení nastupuje během nápadu stížnosti na neplatnost rozsudku nebo v záležitosti z důvodu překážek manželského svazku, pokud zároveň vyvstane pochybnost o existenci předchozího manželského svazku.

Čl. 146 – Jestliže během šesti měsíců neprovedou strany žádný akt v soudním řízení, ač jim v tom nic nebrání, řízení končí; avšak soud nesmí opomenout předem stranu upozornit na zamýšlené jednání. Místní zákon může stanovit jiné lhůty pro toto ukončení řízení (srov. kán. 1520).

Čl. 147 – Ukončení řízení nastává samým právem a musí být prohlášeno z úřední povinnosti (srov. kán. 1521).

Čl. 148 – Ukončením řízení zanikají akta řízení, ne však akta záležitosti, které jsou proto účinná v novém řízení, jestliže jde o prohlášení neplatnosti téhož manželství (srov. kán. 1522)

Čl. 149 – Výlohy takto ukončeného řízení, které vznikly každé ze stran, si hradí každá sama, pokud soudce ze spravedlivého důvodu nestanoví jinak (srov. kán. 1523).

Čl. 150 – § 1. V kterémkoliv stavu a stupni řízení se může žalobce vzdát řízení; rovněž žalobce i žalovaná strana i žalovaná strana se mohou vzdát všech nebo pouze některých úkonů řízení, které bylo navrhováno jimi samými (srov. kán. 1524, § 1).

§ 2. K platnosti vzdání se je třeba, aby bylo učiněno písemně, podepsáno stranou nebo jejím zástupcem, který má k tomu zvláštní zmocnění, aby bylo oznámeno druhé straně a od ní přijato nebo alespoň nenapadeno a připuštěno předsedou nebo zpravodajem (srov. kán. 1524, § 3).

§ 3. Obhájce svazku musí být vyrozuměn o vzdání se, při zachování čl. 197.

Čl. 151 – Vzdání se, které soudce připustil, má pro jednání, kterých se týkalo, tytéž účinky jako ukončení řízení; osobu, která se vzdala, zavazuje k úhradě výloh za jednání, která eventuelně byla teprve předsevzata, pokud soudce ze spravedlivého důvodu nerozhodne jinak (srov. kán. 1525).

Čl. 152 – Pokud dojde k ukončení nebo vzdání se podle čl. 19 řízení může se řízení znovu zahájit.

Kapitola II.

POZASTAVENÍ ŘÍZENÍ V PŘÍPADĚ POCHYBNOSTI O DOKONÁNÍ MANŽELSTVÍ

Čl. 153 – § 1. Jestliže v průběhu řízení vznikne velmi důvodná pochybnost o dokonání manželství, může soud, se souhlasem stran a na žádost jednoho nebo obou manželů, dekretem pozastavit řízení a zahájit řízení vůči platnému a nedokonanému manželství (srov. kán. 1681).

§ 2. V takovém případě musí soud doplnit provedení důkazů s ohledem na dispenz od nedokonaného manželství (srov. kán. 1681; 1702 – 1704).²⁰

20 – srov. KONGREGACE PRO SVÁTOSTI, oběžník z 20. prosince 1986, č. 7.

§ 3. Po ukončení provádění důkazů se musí zaslat akta Apoštolskému stolci spolu s žádostí o dispenz a stanoviskem obhájce svazku a vyjádřením soudu a biskupa (srov. kán. 1681).

§ 4. Odepře-li jedna ze stran o nichž v § 1 požadovaný souhlas, upozorní se na právní důsledky odepření.

Čl. 154 – § 1. Jestliže bylo provádění důkazů provedeno interdiecézním soudem, má být vyjádření o němž se pojednává v čl. 153, § 3 vydáno biskupem moderátorem soudu, který projedná s biskupem žádající strany alespoň přiměřenost poskytnutí dispenze.²¹

21 – srov. KONGREGACE PRO SVÁTOSTI, oběžník z 20. prosince 1986, č. 23b.

§ 2. Při vyhotovování vyjádření musí soud objasnit skutečnosti o nedokonání a spravedlivý důvod pro dispenz.

§ 3. Co se týče vyjádření biskupa, není důvod, aby každý nepřejal vyjádření soudu, tím že ho podepíše, pokud je postavena najisto existence spravedlivého a přiměřeného důvodu pro milost dispensu a absence pohoršení ze strany věřících.²²

22 – srov. KONGREGACE PRO SVÁTOSTI, oběžník z 20. prosince 1986, č. 7.

Stat' VII. DŮKAZY

Čl. 155 – § 1. Při provádění důkazů se musí zachovat následující předpisy.

§ 2. Jako soudce je podle této stati označen, pokud to není zřejmé nebo to vyžaduje povaha věci jinak, předseda nebo zpravodaj, soudce soudu, který je podle čl. 29 povolán k pomoci, jeho zástupce a auditor, při zachování čl. 158, § 2.

Čl. 156 – § 1. Povinnost dokazovat má ten, kdo něco tvrdí (kán. 1526, § 1).

§ 2. Důkaz nepotřebují zákonem předpokládané skutečnosti (srov. kán. 1526, § 2, °1).

Čl. 157 – § 1. Je možno použít jakýkoliv druh důkazů, které se jeví soudci jako užitečné k posouzení záležitosti a jsou dovolené. Nedovolené důkazy jako takové nebo ze způsobu jejich získání nesmějí být ani předloženy ani připuštěny (srov. kán. 1527, § 1).

§ 2. Důkazy, které nemají být nikomu oznámeny, se přijmou jen z důležitého důvodu a jen pokud je zajištěno jejich sdělení advokátům stran a při zachování čl. 230 a 234 (srov. kán. 1598, § 1).

§ 3. Soudce je oprávněn omezit velké množství svědků nebo jiných důkazů; rovněž nesmí připustit důkazy, které byly předloženy, jen aby protáhly řízení (srov. kán. 1553).

Čl. 158 – § 1. Jestliže strana trvá na tom, aby byl připuštěn zamítnutý důkaz, rozhodne o tom senát co nejrychleji (srov. kán. 1527, § 2).

§ 2. Auditor smí podle čl. 50, § 3 rozhodnout jen mezitímně, pokud eventuálně vznikne otázka přijetí důkazu.

Čl. 159 – § 1. Obhájci svazku a advokáti stran mají právo:

1° být přítomni výslechu stran, svědků a znalců, pokud soudce z věcných a osobních důvodů vůči advokátům nerozhodl, že je nutné konat řízení tajně;

2° nahlížet do soudních akt, i když ještě nezveřejněných, a zkoumat listiny předložené stranami (srov. kán. 1678, § 1; 1559).

§ 2. Strany se nesmějí zúčastnit výslechu, o němž v § 1, °1 (kán 1678, § 2).

Čl. 160 – Soud přikročí k provedení důkazů před stanovením formulace pochybnosti podle čl. 135 jen ze závažného důvodu, a při zachování čl. 120, kde je předepsáno, co se má provést k důkazu.

Čl. 161 – § 1. Jestliže se strana nebo svědek odmítá dostavit k soudci, aby vypovídali podle následujících článků, je dovoleno je vyslechnout i prostřednictvím vhodné osoby určené soudcem nebo vyžadovat jejich výpověď před veřejným notářem nebo jakýmkoliv jiným zákonným způsobem (srov. kán. 1528).

§ 2. Jestliže nemohou být při získávání důkazů vždy zachovány následující články, musí být vždy dbáno na to, aby byla zjištěna pravost a úplnost a vyloučeno každé nebezpečí důkazu klamného, ujednaného nebo podvodného.

Čl. 162 – § 1. Strany, svědky, stejně jako znalecm je nutno vyslýchat v sídle soudu, pokud soudce nerozhodne ze spravedlivého důvodu jinak (srov. kán. 1558, § 1).

§ 2. Kardinálové, patriarchové, biskupové a ti, kdo podle práva svého státu mají podobnou výhodu, se vyslechnou na místě, které si zvolili (kán. 1558, § 2).

§ 3. Soudce rozhodne, kde se mají vyslechnout ti, kterým je z důvodu vzdálenosti, nemoci nebo jiné překážky nemožné nebo obtížné dostavit se do sídla soudu, při zachování předpisu čl. 29, 51, a 85 (srov. kán. 1558, § 3).

Čl. 163 – § 1. Svědek se předvolává k soudnímu výslechu na základě dekretu soudce, který byl vyslýchanému svědkovi řádně oznámen (srov. kán. 1556).

§ 2. Řádně předvolaný svědek se dostaví nebo bezodkladně oznámí soudci důvod nepřítomnosti (srov. kán. 1557).

Čl. 164 – Strany ať samy nebo skrze advokáty, a obhájce svazku mají v soudem stanovené lhůtě předložit otázky pro tento důkaz, o kterých mají být svědkové vyslýcháni, při zachování čl. 71 (srov. kán. 1552, § 2).

Čl. 165 – § 1. Strany, svědkové a znalci se vyslýchají odděleně a jednotlivě (srov. kán. 1560, § 1).

§ 2. Jestliže se titíž v závažné věci neshodují mezi sebou, může soudce vzájemně rozporné osoby konfrontovat, přičemž se podle možností zabrání roztržkám a pohoršení (srov. kán. 1560, § 2).

Čl. 166 – Výslech svědka provádí soudce za součinnosti notáře; proto při zachování čl. 159 obhájce svazku nebo advokáti, kteří se zúčastní výslechu a mají další otázky, které je třeba svědkům předložit, položí je ne svědku, ale soudci nebo tomu, který je na jeho místě, aby je sám položil, pokud místní zákon nestanoví jinak (srov. kán. 1561).

Čl. 167 – § 1. Soudce připomene stranám a svědkům závažnou povinnost vypovědět pouze pravdu a celou pravdu, při zachování čl. 194 (srov. kán. 1562, § 1).²³

²³ – srov. Pius XII. Projev k soudcům Římské rotě, 2. říjen 1944, in AAS 36 (1944) 281-290.

§ 2. Soudce jim uloží také přísahu, že budou mluvit pravdu nebo alespoň, že mluvily pravdu, pokud závažný důvod neradí jinak; jestliže ji někdo odmítne složit, má učinit příslib, že bude mluvit pravdu (srov. kán. 1562, § 2; 1532).

§ 3. Soudce jim může také uložit vykonání přísahy nebo, je-li to třeba, příslibu zachování tajemství.

Čl. 168 – Soudce nejdříve ověří totožnost vyslýchaného, zjistí, jaký je jeho poměr vůči stranám, předloží mu zvláštní otázky týkající se záležitosti, zjistí pak zdroj jeho poznatků, a kdy se dozvěděl o tom, co tvrdí (srov. kán. 1563).

Čl. 169 – Otázky mají být krátké, přizpůsobené chápání tázaného, nesmí se týkat více věcí zároveň, nesmí být úskočné ani lstivé, nesmí napovídat odpověď ani kohokoliv urážet a musí se vztahovat k záležitosti, která se projednává (kán. 1564).

Čl. 170 – § 1. Otázky se nesmějí předem sdělit vyslýchaným (srov. kán. 1565, § 1).

§ 2. Jestliže však to, co je předmětem svědeckví se stalo mnohem dříve a lze to s jistotou tvrdit jen po připomenutí, může soudce připomenou vyslýchanému některé věci, má-li za to, že nehrozí nebezpečí (srov. kán. 1565, § 2).

Čl. 171 – Vyslýchání vypovídají ústně; písemné poznámky mohou předložit, jedná-li se znalecký posudek; v tom případě mohou použít poznámky, které přinesli s sebou (srov. kán. 1565).

Čl. 172 – Jestliže některé soudem dotazovaná osoba užívá jazyk, který nezná soudce, použije se úředního tlumočnicka, kterého ustanoví soudce. Výpovědi se písemně zaznamenají v původním jazyce a připojí se překlad. Tlumočnicka se také použije, má-li být dotazován hluchý nebo němý, pokud případně soudce raději nechce, aby na dané otázky odpověděl písemně (srov. kán. 1471).

Čl. 173 – § 1. Notář pod vedením soudce ihned zaznamená odpověď a svědectví musí doslovně zachytit, alespoň pokud jde o to, co se přímo týká předmětu řízení (srov. kán. 1567, § 1).

§ 2. Může se připustit použití magnetofonu nebo podobného přístroje, jestliže se potom odpovědi písemně zaznamenají a, je-li to možné, podepíše je osoby, které svědčily (srov. kán. 1567, § 2).

Čl. 174 – Do akt zaznamená notář složení přísahy nebo příslibu, jejich prominutí nebo odmítnutí, přítomnost obhájce svazku a advokátů, otázky přidané z úřední povinnosti a vůbec vše pozoruhodné, co se případně při výslechu stalo (srov. kán. 1568).

Čl. 175 – § 1. Na závěr výslechu se musí vyslýchanému přečíst, jak notář jeho výpověď zaznamenal, nebo se mu přehraje jeho výpověď zaznamenaná na technickém přístroji, přičemž se mu poskytne možnost k doplnění, vyškrtnutí, opravám a změnám (srov. kán. 1569, § 1).

§ 2. Při zachování čl. 90 musí vyslýchaný, soudce a notář zápis podepsat, a rovněž obhájce svazku a ochránce spravedlnosti a advokáti, pokud byli přítomni (srov. kán. 1569, § 2).

§ 3. Jestliže se použije technický přístroj, o němž v čl. 173, pak musí být vyhotoven akt, který to osvědčuje, s podpisy předvídanými v § 2; kromě toho musí notář záznam opatřit doložkou pravosti, kterou je zajištěno, že je chráněn a zcela uchován.

Čl. 176 – Vyslechnutí mohou být na žádost obhájce svazku nebo strany nebo z úřední povinnosti znovu předvoláni k výslechu, pokud to soudce považuje za nutné nebo užitečné, a pokud není nebezpečí tajného domluvení se nebo podvodu (srov. kán. 1570).

Kapitola II. DŮKAZY JEDNOTLIVĚ

1. VÝSLECH STRAN

Čl. 177 – K vhodnějšímu zjištění pravdy se má soudce postarat, aby byly vyslechnuty strany (srov. kán. 1530).

Čl. 178 – Zákonně dotazovaná strana je povinna vypovídat a sdělit celou pravdu. Jestliže odmítá vypovídat, přísluší soudci posoudit, co se z toho může vyvodit k dokázání skutečnosti (srov. kán. 1531; 1534; 1548, § 2).

Čl. 179 – § 1. Soudní doznání je podle kán. 1535 písemné nebo ústní prohlášení provedené před příslušným soudcem o nějaké skutečnosti některou stranou v její neprospěch ohledně předmětu sporu, ať z vlastního podnětu nebo při soudním výslechu.

§ 2. V záležitostech neplatnosti manželství se doznáním vždy rozumí písemné nebo ústní prohlášení proti platnosti manželství, provedené před příslušným soudcem stranou ve vlastní záležitosti, z vlastního podnětu nebo při soudním výslechu.

Čl. 180 – § 1. Doznání a jiné soudní prohlášení stran, mohou mít sílu důkazu, kterou soudce musí hodnotit spolu s ostatními okolnostmi záležitosti, avšak nelze jim přiznat účinnost plného důkazu, pokud k nim nepřistoupí další důkazní prvky, které je plně potvrdí (srov. kán. 1536, § 2).

§ 2. Nezáskají-li se odjinud plné důkazy, použije soudce ke zhodnocení výpovědi stran, je-li to možné, svědků o věrohodnosti těchto stran, kromě jiných nepřímých důkazů a důkazních prvků (srov. kán. 1679).

Čl. 181 – U mimosoudního doznání stran proti platnosti manželství a jejich ostatní prohlášení předložená v řízení, hodnotí soudce jeho váhu po zhodnocení všech okolností (srov. kán. 1537).

Čl. 182 – Žádné účinky nemá doznání nebo jakékoliv prohlášení strany, jestliže je známo, že vzniklo ze skutkového omylu nebo bylo vynuceno násilím nebo těžkým strachem (kán. 1538).

2. LISTINNÝ DŮKAZ

Čl. 183 – V záležitostech neplatnosti manželství se připouští také důkaz veřejnými nebo soukromými listinami (srov. kán. 1539).

Čl. 184 – § 1. Veřejné církevní listiny sou ty, které vyhotovila veřejná osoba při výkonu svého úřadu v církvi a zachovala právem stanovené náležitosti (kán. 1540, § 1).

§ 2. Veřejné listiny světské jsou ty, které za takové považuje právo podle zákonů toho kterého území (kán. 1540, § 2).

§ 3. Ostatní listiny jsou soukromé (kán. 1540, § 3).

Čl. 185 – § 1. Veřejné listiny dokazují všechno, co se v nich přímo a hlavně tvrdí, pokud opačnými zřejmými důkazy není zjištěno něco jiného (kán. 1541).

§ 2. Ověření soukromé listiny, které bylo učiněno notářem při zachování předpisů, je sice veřejné, avšak sama listina zůstává soukromá.

§ 3. V záležitostech neplatnosti manželství získává každá listina, vyhotovená vědomě jako důkaz, pouze důkazní sílu soukromé listiny, ba i když bude sestavena veřejným notářem.

Čl. 186 – § 1. Soukromými listinami nikoli nepatrné důkazní síly mohou být dopisy, které byly psány svatebčany před manželstvím nebo manžely poté, ale v nepodezřelé době, navzájem nebo jiným, jen pokud jsou zcela zřejmé jejich pravost a doba, ve kterých byly vyhotoveny.

§ 2. Dopisy a jiné soukromé listiny mají tu váhu, kterou jim přikládají okolnosti, zvláště doba jejich vyhotovení.

Čl. 187 – Soukromá listina přezkoumaná soudcem má stejnou důkazní sílu jako doznání nebo mimosoudní prohlášení (srov. kán. 1542).

Čl. 188 – Dopisy, nazývané anonymy, a jiné anonymní listiny tohoto druhu nemohou být jako takové uznány za opěrný bod; pokud neobsahují skutečnosti, jejichž správnost může být prokázána z jiných zdrojů.

Čl. 189 – Předloží-li se listiny s výmazy, opravami, vsuvkami nebo s jinou závadou, zváží soudce, zda a do jaké míry listiny uzná za důkaz (kán. 1543).

Čl. 190 – U soudu mají důkazní sílu pouze listiny v původním vyhotovení nebo hodnověrném opise, uložené v kanceláři soudu, aby je mohl prozkoumat soudce, obhájce svazku a strany, stejně jako jejich advokáti (kán. 1544).

Čl. 191 – Soudce může nařídit, aby listina, která je společná oběma stranám, tj. týká se obou stran, byla v řízení předložena (srov. kán. 1545).

Čl. 192 – § 1. Nikdo není povinen předložit listiny, i když se týkají obou stran, jejichž obsah nemůže být sdělen bez nebezpečí škody podle čl. 194, § 2, ° 3, nebo bez nebezpečí porušení tajemství, které je nutno zachovat (srov. kán. 1546, § 1).

§ 2. Jestliže však některá část listiny může být opsána a v opise předložena bez zmíněných obtíží, může soudce rozhodnout, aby tato část byla předložena (kán. 1546, § 2).

3. SVĚDKOVÉ

Čl. 193 – Důkaz prostřednictvím svědků se připouští pod vedením soudce podle čl. 162-176 (srov. kán. 1547).

Čl. 194 – § 1. Svědkové jsou povinni vypovídat pravdu soudci, který je zákonně vyslýchá (kán. 1548, § 1).

§ 2. Při zachování čl. 196, § 2, °2, jsou ze svědecké výpovědi vyňati:

1° duchovní, pokud jde o to, co jim bylo sděleno v souvislosti s posvátnou službou;

2° světské úředníky, lékaři, porodní asistentky, advokáti, notáři a jiní, kteří jsou vázáni tajemstvím, byť jen z důvodu poskytnutí rady, pokud se jedná o věci, které podléhají tomuto tajemství;

3° kdo se obávají, že ze svědectví vznikne jim nebo manželovi nebo blízkým pokrevním nebo sešvagřeným příbuzným ztráta dobré pověsti, nebezpečné útrapy nebo jiné závažné škody (srov. kán. 1548, § 2).

Čl. 195 – Svědkem může být každý, pokud mu to právo buď zcela, nebo částečně nezakazuje (kán. 1549).

Čl. 196 – § 1. Ke svědectví se nepřipustí nezletilí mladší než čtrnáct let a slabomyslní; mohou však být vyslechnuti na základě soudního dekretu, že je to účelné (kán. 1550, § 1).

§ 2. Za nezpůsobilé se považují:

1° kdo je stranou v záležitosti nebo stranu zastupuje, soudce a jeho pomocníci, advokát a jiní, kdo pomáhají nebo pomáhali stranám v té záležitosti; proto je třeba se starat o to, aby každá z těchto úloh nebyla přenašena na ty, kteří mohou svým svědectvím přispět k nalezení pravdy;

2° kněží, pokud se týká všeho, co se dověděli ze svátostného vyznání, i když je kající požádal, aby to sdělili; rovněž to, co někdo slyšel od kohokoliv a jakkoliv při příležitosti svátostného vyznání, nemůže být použito ani jako nepřímý důkaz pravdy (srov. kán. 1550, § 2).

Čl. 197 – Strana, která svědka navrhla, se může vzdát jeho výslechu; protistrana nebo obhájce svazku mohou požadovat, aby přesto byl svědek vyslechnut (srov. kán. 1551).

Čl. 198 – Jestliže se požaduje důkaz svědectvím, oznámí se soudu jména a bydliště nebo místo pobytu svědků (srov. kán. 1552, § 2).

Čl. 199 – Před výslechem svědků se jejich jména oznámí stranám; jestliže to podle rozumného uvážení soudce není možné bez závažných obtíží, oznámí se to před zveřejněním svědectví (kán. 1554).

Čl. 200 – Při zachování čl. 196 může strana žádat, aby svědek byl vyloučen, jestliže se před výslechem prokáže závažný důvod pro jeho vyloučení (srov. kán. 1555).

Čl. 201 – Při hodnocení svědectví bere soudce v úvahu, když si podle potřeby vyžádal písemné svědectví:

- 1° osobní poměry, mravní život;
- 2° zdali svědčí na základě vlastních poznatků, hlavně co sám viděl a slyšel, nebo ze svého domnění, z veřejného mínění, z doslechu;
- 3° kdy se dozvěděl to, co tvrdí, především snad v nepodezřelém čase, tj. když strany ještě neuvažovaly o vedené řízení;
- 4° zda svědek pevně trvá na své výpovědi nebo zda je zmatený, nejistý nebo nestálý;
- 5° zda se svědectví shoduje s jinými nebo je či není potvrzeno jinými důkazními prostředky (srov. kán. 1572).

Čl. 202 – Výpověď jednoho svědka nemůže být plným důkazem, pokud se nejedná o kvalifikovaného svědka, který vypovídá o věcech vykonaných z úřední povinnosti, anebo pokud věcné a osobní okolnosti neukazují jinak (kán. 1573).

4. ZNALCI

Čl. 203 – § 1. V záležitostech impotence nebo vady souhlasu pro duševní chorobu nebo neschopnosti, o nichž v kán. 1095, použije soudce jednoho nebo více znalců, pokud se toto podle okolností nebude zdát neúčinné (srov. kán. 1680).²⁴

²⁴ – srov. JAN PAVEL II., Projev k soudcům Římské rotě, 5. únor 1987, in AAS 79 (1987) 1453-1459, a 25. leden 1988, in AAS 80 (1988) 1178-1185.

§ 2. V ostatních řízeních se znalců použije, kdykoliv nařízení soudce vyžaduje jejich zkoumání a posudek, opírající se o odborné znalosti, k důkazu nějaké skutečnosti nebo poznání pravé povahy některé věci, nebo když se má prověřit pravost nějakého písemného dokladu (srov. kán. 1574; 1680).

Čl. 204 – § 1. Znalce jmenuje předseda nebo zpravodaj a je-li to záhodno, použije posudků již vypracovaných jinými znalci (srov. kán. 1575).

§ 2. Jmenování znalce se oznámí stranám a obhájci svazku, při zachování čl. 164.

Čl. 205 – § 1. Ke službě znalce jsou přibráni ti, kteří nejen obdrželi vysvědčení schopnosti, nýbrž jsou doporučení také odbornými vědomostmi a odpovídající výbornou zkušeností a na základě víry a poctivosti.

§ 2. Aby se skutečně ukázala jako prospěšná služba znalce v záležitostech neschopností jmenovaných v kán. 1095, je třeba především pečovat, aby se jako znalci zvolili ti, kteří lnou k principům křesťanské antropologie.

Čl. 206 – Znalec může být vyloučen nebo odmítnut ze stejných důvodů jako svědek (kán. 1576).

Čl. 207 – § 1. S přihlédnutím k tomu, co případně uvádějí strany nebo obhájce svazku, určí soudce jednotlivé věci, o kterých musí znalci podat posudek, ve svém dekretu (srov. kán. 1577, § 1).

§ 2. Znalci se zašlou akta záležitosti, jiné listiny a pomůcky, které může potřebovat, aby řádně a hodnověrně splnil svůj úkol (kán. 1577, § 2).

§ 3. Soudce po dohodě se znalcem určí lhůtu, ve které se provede zjišťování a podá posudek, přičemž se ovšem zajistí, aby záležitost neutrpěla zbytečné průtahy (srov. kán. 1577, § 3).

Čl. 208 – V záležitostech impotence se musí soudce znalce podle povahy impotence dotázat, zda je absolutní nebo relativní, předchozí nebo následná, trvalá nebo přechodná, jestliže je léčitelná, jakými prostředky.

Čl. 209 – § 1. V záležitostech neschopnosti podle kán. 1095 nemá soudce zapomenout, dotázat se znalce, zda jedna nebo druhá strana měla v okamžiku uzavření manželství zvláštní trvalou nebo přechodnou anomálii, jakého byla stupně; kdy a z jakého důvodu a za jakých okolností vznikla a projevila se.

§ 2. Jednotlivě:

1° v záležitostech nedostatečného užívání rozumu se má dotázat, zda anomálie v okamžiku uzavření manželství zkracovala užívání rozumu zvlášť závažně; s jakou intenzitou a s jakými symptomy se projevila;

2° v záležitostech poruch soudnosti se má dotázat, jak anomálie působila na schopnost kritiky a volby v případech závažných rozhodnutí, obzvláště na svobodnou volbu životního stavu;

3° v záležitostech neschopnosti převzít podstatné manželské povinnosti se má dotázat, jaké je povahy a stupně psychická příčina, na jejímž základě strana trpí nejen vážnou nesnází, nýbrž také nemožností, dát se do jednání, v nichž tkví manželské povinnosti.

§ 3. Znalec musí ve svém posudku odpovědět na všechny jednotlivé body stanovené dekretem soudce podle pravidel každého umění a vědy; má ale dbát na to, aby nepřekročil hranice své služby, vynesl rozsudek, který přísluší soudci (srov. kánn. 1577, § 1; 1574).

Čl. 210 – § 1. Každý znalec vyhotoví svůj znalecký posudek samostatně, pokud soudce nenařídil vyhotovit jeden, který jednotlivci podepíší; jestliže se tak stane, pečlivě se uvedou rozdílné názory, pokud se vyskytnou (kán. 1578, § 1).

§ 2. Znalci jsou povinni zřetelně uvést, ze kterých listin, nebo kterými jinými způsoby zjistili totožnost osob nebo věcí a jakým způsobem postupovali při plnění jím svěřeného úkolu a o které důvody hlavně opírají své závěry a jaké jistotě se těší (srov. kán. 1578, § 2).

Čl. 211 – Soudce může předvolat znalce, aby své závěry uznal a dal vysvětlení, která se ještě zdají nutná (srov. kán. 1578, § 3).

Čl. 212 – § 1. Soudce zváží nejen závěry znalců, i když shodné, ale také okolnosti případu (kán. 1579, § 1).

§ 2. V odůvodnění rozhodnutí musí vyjádřit, které důvody ho přiměly k připuštění nebo odmítnutí závěrů znalců (kán. 1579, § 2).

Čl. 213 – § 1. Strany mohou určit soukromé znalce, kteří potřebují schvální soudcem (kán. 1581, § 1).

§ 2. Ti mohou s dovolením soudce nahlédnout do akt záležitosti a pokud je třeba, být přítomni provedení znaleckého šetření; vždy však mohou podat svou zprávu (srov. kán. 1581, § 2).

5. PRÁVNÍ DOMNĚNKY

Čl. 214 – Domněnka je odůvodněný dohad o nejisté věci; je domněnka právní, která je stanovena zákonem, a domněnka soudcovská, kterou vytvoří soudce (kán. 1584).

Čl. 215 – Ten v jehož prospěch je právní domněnka, je zbaven povinnosti dokazovat; tato povinnost přechází na druhou stranu (srov. kán. 1585)

Čl. 216 – § 1. Domněnky, které nejsou vytvořeny právem, vytvoří soudce pouze z jisté a určité skutečnosti, která přímo souvisí se záležitostí, která je předmětem sporu (kán. 1586).

§ 2. Rovněž nemá sám žádné domněnky, lišící se od těch, které byly vypracovány jurisprudencí Římské roty.

Stat' VIII. NAHODILÉ ZÁLEŽITOSTI

Čl. 217 – Nahodilá záležitost je tehdy, když po zahájení řízení předvoláním stran se vyskytne otázka, která sice není výslovně uvedena v žalobě, přesto patří k hlavní záležitosti tak, že zpravidla musí být vyřešena předem (srov. kán. 1587).

Čl. 218 – V záležitostech neplatnosti manželství nejsou nahodilé záležitosti se zřetelem k povaze hlavní záležitosti lehkovážně ani navrženy ani připuštěny; pokud jsou připuštěny má o nich být rozhodnuto s obzvláštní pečlivostí rozhodnuto co nejrychleji.²⁵

25 – srov. JAN PAVEL II., Projev k soudcům Římské roty, 22. leden 1996, č. 4, in AAS 88 (1996) 773-777.

Čl. 219 – Nahodilá záležitost se požaduje písemně nebo ústně s uvedením spojitosti mezi ní a hlavní záležitostí, a to soudci příslušnému k rozhodnutí hlavní záležitosti (kán. 1588).

Čl. 220 – Nenáleží-li žádost k záležitosti nebo nevychází-li zřejmě z žádného podkladu, může ji předseda nebo zpravodaj na počátku odmítnout, při zachování čl. 221.

Čl. 221 – § 1. Jestliže není výslovně předvídáno jinak, může strana, která na tom má zájem, nebo obhájce svazku, podat stížnost k senátu proti vydanému, nikoli v jen uspořádanému, dekretu předsedy nebo zpravodaje, aby byla vedena nahodilá záležitost. Stížnost musí být ovšem podána ve lhůtě deseti dnů od oznámení dekretu, jinak jsou strany a obhájce svazku považováni za srozuměné s dekretem.

§ 2. Stížnost musí být podána samému autorovi dekretu, který jej však musí bez prodlení předložit senátu, ledaže zruší jím vydaný dekret.

Čl. 222 – § 1. Po přijetí požadavku a vyslechnutí stran a obhájce svazku rozhodne senát, zda předložená nahodilá otázka má nějaký podklad a spojitost s hlavní záležitostí, anebo zda je nutno ji hned zamítnout; v případě, že ji připustí, zda při úplném zachování procesní formy musí být rozhodnuta se stanovením pochybnosti nebo sazbou a konečně dekretem (srov. kán. 1589, § 1).

§ 2. To co je předepsáno v § 1 se provede co nejrychleji, tj. bezodkladně s vyloučením každého odvolání a odstraněním každé stížnosti (srov. kán. 1589, § 1; 1629 °5).

§ 3. Jestliže senát shledá, že nahodilou otázku není nutno rozhodnout před konečným rozsudkem, co nejrychleji stanoví, že se s ní vypořádá v rozhodnutí hlavní záležitosti (srov. kán. 1589, § 2).

Čl. 223 – Senát může na žádost strany nebo obhájce svazku nebo z úřední povinnosti požadovat účast ochránce spravedlnosti, zvláště jestliže se řízení dosud neúčastní, pokud tomu odpovídá povaha nahodilé záležitosti nebo její obtížnost.

Čl. 224 – § 1. Jestliže je nutno rozhodnout nahodilou otázku rozsudkem senátu, zachovají se kán. 1658-1670 o ústním řízení sporném, pokud senát s přihlédnutím k závažnosti záležitosti nepovažuje za vhodné něco jiného (srov. kán. 1590, § 1).

§ 2. Senát však nemusí na základě svého odůvodněného dekretu použít norem řízení o nichž v § 1, které nejsou nutné k platnosti, aby při zachování spravedlnosti urychlil řízení (srov. kán. 1670).

Čl. 225 – Jestliže se však musí rozřešit dekretem, stanoví se stranám a obhájci svazku co nejrychleji lhůta, v níž mají předložit své důvody v krátkém podání nebo poznámce; senát však může svěřit záležitost předsedovi nebo auditorovi, nejeví-li se to jinak nebo není-li to jinak vyžadováno povahou věci (srov. kán. 1590, § 2).

Čl. 226 – Před ukončením hlavní záležitosti může senát ze spravedlivého důvodu odvolat nebo změnit dekret nebo mezitímní rozsudek, buď na návrh strany nebo obhájce svazku nebo z úřední povinnosti po vyslechnutí stran a obhájce svazku, ledaže se jedná o rozhodnutí, které nastává účinností konečného rozsudku (srov. kán. 1591).

Čl. 227 – Posuzuje-li záležitost samosoudce, má přiměřeně rozhodnout o mezitímní otázce.

Čl. 228 – Proti rozhodnutí, kterým byla definována nahodilá záležitost, které nemá účinky konečného rozsudku, není odvolání přípustné, pokud se nespojí s odvoláním proti konečnému rozsudku (srov. kán. 1629, °4).

Stat' IX.
ZVEŘEJNĚNÍ AKT,
UZAVŘENÍ ZÁLEŽITOSTI,
A PORADA O ZÁLEŽITOSTI

Kapitola I.
ZVEŘEJNĚNÍ AKT

Čl. 229 – § 1. Po provedení důkazů musí soudce před poradou o záležitosti přikročit ke zveřejnění akt (srov. kán. 1598, § 1).

§ 2. Zveřejnění akt nastane dekretem soudce, kterým se dovolí stranám a jejich advokátům, aby nahlédli do akt.

§ 3. Proto musí soudce v tomtéž dekretu stanovit stranám a jejich advokátům, aby nahlédli v kanceláři soudu do akt, která jim doposud nejsou známá, při zachování čl. 230 (srov. kán. 1598, § 1).

§ 4. Pokud to jinak není zřejmé nebo to jinak nepožaduje povaha věci, rozumí se v této stati pojmem „soudce“ předseda nebo zpravodaj.

Čl. 230 – Soudce může k zabránění velmi závažného nebezpečí rozhodnout, že se některá část akt nesmí nikomu ukázat; přitom se vždy musí zajistit právo na obhajobu (srov. kán. 1598, § 1).

Čl. 231 – Porušení předpisu, o němž v čl. 229, § 3, má za následek napravitelnou vadu neplatnosti rozsudku; avšak nenapravitelnou vadu neplatnosti v případě, že právo na obhajobu skutečně nebylo zajištěno (srov. kán. 1598, § 1; 1620, °7; 1622, °5).

Čl. 232 – § 1. Soudce může před nahlédnutím do akt po stranách požadovat přísahu nebo, pokud to záležitost vyžaduje, příslib, aby vědomosti získané tímto způsobem nahlédnutí, byly použity pouze k vykonání oprávněné obhajoby před církevními soudy (srov. kán. 1455, § 3).

§ 2. Nebude-li chtít strana složit přísahu nebo, pokud to záležitost vyžaduje, příslib, má se za to, že se tím zřekla nahlédnutí do akt, pokud místní zákon nestanoví jinak.

Čl. 233 – § 1. Nahlédnutí do akt se koná ve lhůtě stanovené dekretem soudce v kanceláři soudu, který záležitost posuzuje.

§ 2. Bydlí-li však strana daleko od sídla soudu, může nahlédnout do akt v sídle soudu místa, kde se v té době nachází, nebo na jiném vhodném místě, aby tak zůstalo zachováno právo na obhajobu.

Čl. 234 – Jestliže soudce k zabránění vážného nebezpečí uzná za nutné, aby se jakýkoliv akt straně neukazoval, má tentýž akt vzít na vědomí advokát strany, po předchozí přísaze nebo příslibu zachovat tajemství.

Čl. 235 – § 1. Advokátům, kteří o to požádali, může soudce předat opis akt (srov. kán. 1598, § 1).

§ 2. Advokáti mají přísnou povinnost, nepředávat opis akt částečně nebo zcela jiným osobám, nevyjímaje strany.

Čl. 236 – Po zveřejnění akt mohou strany a obhájce svazku předložit soudci další důkazy; po jejich provedení, jestliže to soudce považuje za nutné, vydá se opětovně dekret o němž v čl. 229, § 3 (srov. kán. 1598, § 2).

Kapitola II.

UZAVŘENÍ ZÁLEŽITOSTI

Čl. 237 – § 1. Po splnění všeho, co patří k provedení důkazů, se přikročí k uzavření záležitosti (kán. 1599, § 1).

§ 2. Toto uzavření nastává, jestliže strany a obhájce svazku prohlásí, že nemají co dodat, nebo jestliže uplynula soudem stanovená užitečná lhůta k předložení důkazů nebo soudce prohlásí, že považuje záležitost za dostatečně objasněnou (srov. kán. 1599, § 2).

§ 3. O provedení uzavření záležitosti, ať se stalo kterýmkoliv způsobem, vydá soudce dekret (kán. 1599, § 3).

Čl. 238 – Přesto musí soudce dbát na to, aby dekret o uzavření záležitosti nevydal, že bude muset být ještě něco vyžádáno, aby mohla být záležitost uznána za dostatečně jasnou. V takovém případě má nařídit doplnění toho, co ještě chybí, po vyslechnutí obhájce svazku, je-li to třeba.

Čl. 239 – § 1. Po uzavření záležitosti může soudce předvolat tytéž nebo jiné svědky nebo provést jiné důkazy, které předtím nebyly požadovány:

1° kdykoliv je pravděpodobné, že bude rozsudek nespravedlivý z důvodů uvedených v kán. 1645, § 2, °°1-3, jestliže se nepřipustí nový důkaz;

2° v ostatních případech po vyslechnutí stran a pokud je závažný důvod a nehrozí žádné nebezpečí podvodu nebo ovlivnění (srov. kán. 1600, § 1).

§ 2. Soudce může nařídit nebo připustit, aby byla předložena listina, která nemohla být dříve předložena bez zavinění toho, koho se týká (kán. 1600, § 2).

§ 3. Nové důkazy se zveřejní při zachování čl. 229-235 (srov. kán. 1600, § 3).

Kapitola III.

PORADA O ZÁLEŽITOSTI

Čl. 240 – § 1. Po uzavření záležitosti poskytne soudce přiměřenou lhůtu k podání obhajob a námitek, stejně jako k sestavení seznamu akt, je-li to třeba (srov. kán. 1601).

§ 2. Ohledně sestavení seznamu a rozsahu obhajob a námitek, a jiných takových okolnostech se zachování nařízení soudu (srov. kán. 1602).

Čl. 241 – Přísně se zakazuje, aby strany nebo advokáti nebo jiní podávali soudci informace, které se nezaznamenají do akt záležitosti (kán. 1604, § 1).

Čl. 242 – § 1. Po vzájemném sdělení obhajob a námitek může na ně podat každá strana odpovědi během krátké lhůty poskytnuté soudcem (kán. 1603, § 1).

§ 2. Toto právo mají strany pouze jednou, pokud soudce ze závažného důvodu nemá za to, že je nutno poskytnout znovu; v tom případě se dovolení dané jedné straně považuje za udělené i druhé straně (kán. 1603, § 2).

Čl. 243 – § 1. Obhájce svazku se vždy vyslechne jako poslední (srov. kán. 1603, § 3).

§ 2. Nedopoví-li obhájce svazku v soudcem stanovené krátké lhůtě má se zato, že již své námitky nepřipojil, a toto smí přejít na následující procesní krok.

Čl. 244 – § 1. Po poradě o záležitosti konané písemně může soudce stanovit, aby se konala menší rozprava při zasedání soudu k objasnění některých otázek (srov. kán. 1604, § 2).

§ 2. Těchto ústních porad se zúčastní notář, aby mohl na příkaz soudce nebo na žádost strany nebo obhájce svazku se souhlasem soudce ihned pořádit zápis o předmětu a závěrech porady (srov. kán. 1605).

Čl. 245 – § 1. Jestliže advokáti opomenou vypracovat obhajoby v užitečné lhůtě, mají o tom být strany vyrozuměny a napomenuty, postarat se o to v soudcem stanovené lhůtě buďto osobně nebo zákonně nově ustanoveným advokátem.

§ 2. Jestliže ovšem strany ve stanovené užitečné lhůtě obhajobu nepředloží, nebo se svěří soudcovým znalostem a svědomím, může soudce, pokud z jednání a důkazů považuje záležitost za zcela objasněnou, vynést rozsudek po tom, když si vyžádal námítky obhájce svazku (srov. kán. 1606).

Stat' X. SOUDNÍ ROZHODNUTÍ

Čl. 246 – Soudce rozhodne hlavní záležitost konečným rozsudkem, při zachování čl. 265, § 1, nahodilou záležitost rozhodne mezitímním rozsudkem, při zachování čl. 222, § 1 (srov. kán. 1607).

Čl. 247 – § 1. K prohlášení neplatnosti manželství se u soudce vždy vyžaduje mravní jistota o záležitosti, která se rozsudkem rozhoduje (srov. kán. 1608, § 1).

§ 2. Právem vyžadované morální jistotě nestačí převážná závažnost důkazů a okolností, ale vyžaduje se, ba i jestliže není odstraněna pouhá možnost opaku, aby se vyloučila každá rozumná mylná pochybnost o právu a záležitosti.

§ 3. Tuto jistotu musí soudce získat z akt a důkazů (kán. 1608, § 2).

§ 4. Důkazy musí soudce hodnotit podle svého svědomí, při zachování právních norem o účinnosti některých důkazů (kán. 1608, § 3).

§ 5. Soudce, který nemohl po podrobném rozboru záležitosti získat tuto jistotu, má rozsudkem stanovit, že neplatnost manželství, při zachování čl. 248, § 5, nekonstatuje (srov. kán. 1608, § 4; 1060).

Čl. 248 – § 1. Po poradě o záležitosti stanoví předseda senátu, kdy se sejdou jen soudci k zasedání o rozsudku, aniž by se ho účastnili ostatní soudní úředníci; pokud zvláštní důvod nevyžaduje něco jiného, koná se porada v sídle soudu (srov. kán. 1609, § 1, čl. 31).

§ 2. Ve stanovený den přinesou soudcové své písemné návrhy rozsudku co do podstaty záležitosti i po stránce skutkové a právní, jímž dospěli ke svému závěru (srov. kán. 1609, § 2).

§ 3. Po vzývání Božího jména a po sdělení návrhů rozsudku jednotlivých soudců v pořadí podle přednosti, ale tak, aby začínal zpravodaj, se koná rozprava pod vedením předsedy senátu, hlavně aby se stanovilo, co je nutné určit ve výrokové části rozsudku (srov. kán. 1609, § 3).

§ 4. Během porady je každému dovoleno odstoupit od svého dřívějšího návrhu rozsudku. Soudce, který nechce přistoupit na rozhodnutí jiných může žádat, aby byl jeho návrh rozsudku při zachování tajnosti zaslán vyššímu soudu (srov. kán. 1609, § 4).

§ 5. Jestliže soudcové nechtěli nebo nemohli dospět k rozsudku v první poradě, může být porada odročena na další zasedání, nejpozději do jednoho týdne, pokud podle čl. 239 není nutno doplnit objasnění záležitosti; v tom případě musí soudcové rozhodnout: odročuje se a akta mají být doplněna (srov. kán. 1609, § 5).

§ 6. Po vynesení rozhodnutí je má zpravodaj sepsat ve formě kladné nebo záporné odpovědi na předloženou pochybnost a společně s ostatními soudci je podepsat a připojit ke svazku akt.

§ 7. Návrhy rozsudku jednotlivých soudců musí být připojeny v uzavřené obálce akt a uchovány pod utajením (srov. kán. 1609, § 2).

Čl. 249 – § 1. U senátu má rozsudek vypracovat zpravodaj, leda z porady vyplyne, že se tento úkol ze spravedlivého důvodu přeneše na jiného soudce (srov. kán. 1610, § 2).

§ 2. Tvůrce rozsudku převezme hlavní důvody z toho, co přednesli jednotliví soudcové v poradě, pokud většina soudců neurčila hlavní důvody, které je nutno uvést v rozsudku (srov. kán. 1610, § 2).

§ 3. Rozsudek je pak nutno dát jednotlivým soudcům ke schválení (srov. kán. 1610, § 2).

§ 4. Jestliže soudil samosoudce, vypracuje rozsudek sám (kán. 1610, § 1).

§ 5. Rozsudek je nutno vydat do jednoho měsíce ode dne, kdy byla věc rozhodnuta, pokud u senátu neposkytli soudcové ze závažného důvodu delší lhůtu (kán. 1610, § 3).

Čl. 250 – Rozsudek musí:

1° rozhodnout otázku projednávanou u soudu tím, že dá přiměřenou odpověď na jednotlivé pochybnosti;

2° podat důvody a pohnutky, právní tak skutkové, o něž se opírá výroková část rozsudku;

3° připojit zákaz podle čl. 251, je-li to třeba;

4° rozhodnout o soudních výlohách (srov. kán. 1611).

Čl. 251 – § 1. Shledá-li se v řízení strana zcela neschopnou soulože nebo na základě trvajících neschopnosti nezpůsobilou k manželství, musí se k rozsudku připojit zákaz, kterým se jí zapoví stoupit do nového manželství bez dotázání soudu, který vydal rozsudek.

§ 2. Jestliže však bylo důvodem strany pro neplatnost lstivé oklamání nebo simulace, musí soud při zvážení všech okolností záležitosti rozhodnout, zda se k rozsudku připojí zákaz, kterým se jí zapoví vstup do nového manželství bez dotázání ordináře místa, v němž se má manželství uzavřít.

§ 3. Připojil-li nižší soud k rozsudku zákaz musí odvolací soud posoudit, zda se má potvrdit.

Čl. 252 – V rozsudku se poučí strany o mravních a také občanských povinnostech, kterými jsou případně vázány jedna vůči druhé a vůči dětem co do poskytnutí výživného výchovy (kán. 1689).

Čl. 253 – § 1. Rozsudek po vzývání Božího jména uvede zpravidla jméno soudce nebo členů senátu, dále jméno a bydliště žalobce, žalované strany, prokurátora, obhájce svazku a ochránce spravedlnosti, jestliže se účastnili řízení (srov. kán. 1612, § 1).

§ 2. Dále musí uvést skutkovou podstatu se závěry stran a zněním formulace pochybnosti (kán. 1612, § 2).

§ 3. Následuje výroková část rozsudku po uvedení právních a skutkových důvodů, na nichž se zakládá (srov. kán. 1612, § 3).

§ 4. Ukončí se uvedením místa, dne, měsíce a roku vynesení rozsudku a podpisem všech soudců nebo samosoudce, a notáře (srov. kán. 1612, § 4).

§ 5. Dále se musí připojit údaje zda je rozsudek vykonatelný a jak může být napaden, je-li to třeba zda se zašle z úřední povinnosti k dalšímu řízení o záležitosti odvolacímu soudu (srov. kán. 1614; 1682, § 1).

Čl. 254 – § 1. Rozsudek musí být při zabrání přílišné krátkosti nebo podrobnosti při vyložení skutkových a právních důvodů jasný a podložený důkazy a akty, proto musí být zřetelné jakým způsobem dospěli soudci k rozhodnutí, a jak aplikovali právo na skutečnosti.

§ 2. Vyložení skutečností, tak jak to požaduje povaha věci, musí být moudré a obezřelé, při zabránění jakéhokoli urážky stran, svědků, soudců nebo ostatních soudních úředníků.

Čl. 255 – Nemůže-li soudce z důvodu smrti, těžké nemoci nebo jiné překážky připojit k rozsudku žádný podpis, stačí, aby to předseda senátu nebo soudní vikář prohlásil pod dodatek autentického vyhotovení rozsudku, který je jím podepsán podle čl. 248, § 6 v den vynesení rozsudku.

Čl. 256 – Pro mezitímní rozsudek se použije výše uvedených ustanovení, týkajících se rozsudku, a to se přizpůsobí.

Čl. 257 – § 1. Rozsudek se co nejdříve vyhlásí; před vyhlášením nemá žádnou právní účinnost, i kdy byla výroková část se souhlasem soudce sdělena stranám (srov. kán. 1614).

§ 2. Jestliže je možnost k podání odvolání, pak se zároveň s vyhlášením rozsudku uvede způsob, jak odvolání podat a následovat, s výslovnou zmínkou o možnosti přístupu k Římské rotě vedle místního odvolacího soudu (srov. kán. 1614).

Čl. 258 – § 1. Vyhlášení nebo oznámení rozsudku se může provést buď předáním rozsudku stranám nebo jejich prokurátorům, nebo zasláním téhož vyhotovení podle čl. 130 (srov. kán. 1615).

§ 2. Zároveň a stejným způsobem se musí rozsudek sdělit obhájci svazku a ochránci spravedlnosti, pokud se účastnil řízení.

§ 3. Jestliže strana výslovně prohlásí, že odmítá jakýkoli druh informací o záležitosti, předpokládá se, že se zřekla svého práva obdržet vyhotovení rozsudku. V tomto případě se jí může při zachování místního zákona doručit výrok rozsudku.

Čl. 259 – Ani jestliže všichni soudci souhlasí, nemůže se konečný rozsudek odvolat.

Čl. 260 – § 1. Jestliže se do textu rozsudku vloudila věcná chyba při přepisování výrokové části nebo ve vyjádření skutkového děje nebo požadavků stran nebo bylo opomenuto co vyžaduje čl. 253, § 4, musí jej opravit nebo doplnit soud, který ho vynesl, a to na návrh strany nebo z úřední povinnosti, vždy však po vyslechnutí obhájce svazku a stran dekretem připojeným k rozsudku (srov. kán. 1616, § 1).

§ 2. Jestliže obhájce svazku nebo některá strana nesouhlasí s opravou, rozhodne dekretem vše soud jako nahodilou otázku (srov. kán. 1616, § 2).

Čl. 261 – Ostatní výroky soudce kromě rozsudku jsou dekrety. Tyto mají právní účinky pouze tehdy, když uspořádávají řízení a v případě, kdy alespoň zkráceně obsahují důvody nebo odkazují na důvody vyjádřené v jiném aktu řízení (srov. kán. 1617).

Čl. 262 – Účinky konečného rozsudku má mezitímní rozsudek nebo dekret tehdy, jestliže zabraňuje řízení nebo ukončuje řízení nebo jeho některý stupeň, pokud se to týká alespoň některé strany záležitosti (kán. 1618).

Stat' XI.

ZASLÁNÍ A ZPŮSOB ŘÍZENÍ U ODVOLACÍHO SOUDU

Čl. 263 – § 1. Podle čl. 30, § 4 musí být soud druhého a vyššího stupně pro platnost senátem.

§ 2. To platí rovněž v případě, že bude záležitost projednána zkráceným způsobem podle čl. 265.

Čl. 264 – Rozsudek, který poprvé prohlásil neplatnost manželství se spolu s odvoláním, pokud bylo podáno, a s ostatními akty řízení zašle z úřední povinnosti do dvaceti dnů od zveřejnění rozsudku k odvolacímu soudu (kán. 1682, § 1).

Čl. 265 – § 1. Jestliže vyneseným rozsudkem byla u soudu prvního stupně prohlášena neplatnost manželství, odvolací soud po zvážení připomínek obhájce svazku téhož soudu a stran, pokud jsou k dispozici, svým dekretem rozsudek buď ihned potvrdí, nebo přijme k řádnému projednání záležitosti v dalším stupni (srov. kán. 1682, § 2).

§ 2. Po uplynutí právem stanovené lhůty k odvolání a po obdržení akt řízení se musí bezodkladně ustanovit senát; předseda nebo zpravodaj má svým dekretem předat akta obhájci svazku k námitkám a dát stranám podnět předložit podle přání obhajobu odvolacímu soudu.

§ 3. Všechna akta mají být soudcům k dispozici předtím, než senát vydá dekret, o němž v § 1.

§ 4. Dekret, kterým se bezprostředně potvrdí kladné rozhodnutí, musí uvést alespoň souhrnně důvody platnosti a odpovědět na námitky obhájce svazku a obhajobu stran, je-li to třeba (srov. kán. 1617).

§ 5. Rovněž v dekretu, kterým se přijme záležitost k řádnému projednání, jsou uvedeny souhrnně důvody a oznámení, zda a jaké se případně požaduje doplnění důkazů.

§ 6. Prohlásí-li rozsudek došlý od soudu prvního stupně manželství za neplatné z více důvodů, může se bezprostředně potvrdit z více nebo jen jednoho důvodu neplatnosti.

Čl. 266 – Jestliže se však jedná o záporný rozsudek, proti kterému bylo podáno odvolání, nebo o kladný rozsudek vzešlý z druhého nebo vyššího stupně, musí se záležitost vždy projednat v řádném řízení.

Čl. 267 – § 1. Projednává-li se záležitost ve druhém nebo vyšším stupni v řádném řízení, je nutno je konat stejným způsobem jako v prvním stupni za přiměřeného použití náležitých norem (srov. kán. 1640).

§ 2. Pokud není nutno doplnit důkazy, přikročí se ihned po provedení předvolání a stanovení formulace pochybnosti k poradě o záležitosti a rozsudku (srov. kán. 1640).

§ 3. Nové důkazy se však přípouštějí pouze podle čl. 239 (srov. kán. 1639, § 2).

Čl. 268 – § 1. Jestliže se u odvolacího soudu předloží nový důvod neplatnosti manželství, může jej soud připustit při zachování čl. 114-125, 135-37, a rozhodovat o něm jako u soudu prvního stupně (srov. kán. 1683).

§ 2. O každém důvodu neplatnosti rozhodnutém ve druhém nebo ve vyšším stupni, je k platnosti vyhrazeno rozhodnout soudu třetího nebo vyššího stupně.

§ 3. Jestliže vzešel rozsudek ve prospěch neplatnosti manželství pro tento nový důvod neplatnosti jako prvoinstanční, musí příslušný soud postupovat podle čl. 265.

OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

Kapitola I.

STÍŽNOST NA NEPLATNOST ROZSUDKU

Čl. 269 – Jestliže odvolací soud shledal, že u soudu nižšího stupně bylo použito sporného řízení ústního, prohlásí neplatnost rozsudku a vrátí záležitost soudu, který jej vynesl (srov. kán. 1669).

Čl. 270 – Podle kán. 1620 má rozsudek nenapravitelnou vadu neplatnosti, jestliže:

- 1° jej vynesl absolutně nepřislušný soudce;
- 2° jej vynesl ten, kdo nemá soudní moc u soudu, u něhož byla záležitost rozhodnuta;
- 3° soudce vynesl rozsudek, donucen násilím nebo strachem;
- 4° řízení se konalo bez soudní žaloby, o níž v čl. 114, nebo nebylo vedeno proti některé žalované straně;
- 5° byl vynesl mezi stranami, z nichž alespoň jedna nebyla způsobilá jednat u soudu;
- 6° někdo jednal jménem jiného bez zákonného zmocnění;
- 7° některé straně bylo odepřeno právo na obhajobu;
- 8° sporná záležitost nebyla ani zčásti rozhodnuta.

Čl. 271 – Stížnost na neplatnost o níž v čl. 270, může být uplatněna jako námitka vždy, jako žaloba však ve lhůtě deseti let ode dne zveřejnění rozsudku (srov. kán. 1621).

Čl. 272 – Rozsudek má pouze napravitelnou vadu, jestliže:

- 1° jej vynesl nezákonný počet soudců v rozporu s ustanovením čl. 30;
- 2° neobsahuje zdůvodnění rozhodnutí;
- 3° neobsahuje právem nařízené podpisy;
- 4° neobsahuje údaje roku, měsíce, dne a místa vynesení;
- 5° zakládá se na neplatném soudním aktu, jehož neplatnost nebyla napravena;
- 6° byl vynesl proti straně zákonně nepřítomné podle čl. 139, § 2 (srov. kán. 1622).

Čl. 273 – Stížnost na neplatnost může být v případech, o nichž v čl. 272, uplatněna do tří měsíců od seznání zveřejnění rozsudku; po uplynutí této lhůty se rozsudek považuje za napravený právem (srov. kán. 1623).

Čl. 274 – § 1. O stížnosti na neplatnost, která byla předložena jako žaloba, rozhoduje soudce, který vynesl rozsudek; jestliže se strana obává, že je zaujatý soudce, který vynesl rozsudek napadený stížností na neplatnost, a proto ho považuje za podezřelého, může vyžadovat, aby byl nahrazen jiným soudcem podle čl. 69, § 1 (srov. kán. 1624).

§ 2. Týká-li se stížnost na neplatnost rozsudků vnesených ve dvou nebo více stupních, musí rozhodnout ten soudce, který vynesl poslední rozhodnutí.

§ 3. Stížnost na neplatnost může být uplatněna spolu s odvoláním ve lhůtě stanovené k odvolání, nebo spolu s návrhem na obnovu řízení podle čl. 290 (srov. kán. 1625).

Čl. 275 – O stížnosti na neplatnost, která se předloží jako námitka nebo z úřední povinnosti podle čl. 77, § 1, rozhoduje soudce, jemuž záležitost napadla.

Čl. 276 – § 1. Stížnost na neplatnost mohou podat nejen strany, které se cítí postíženy, ale i obhájce svazku a ochránce spravedlnosti, jestliže byl již na záležitosti účasten nebo se na ní účastní na základě soudního dekretu (srov. kán. 1626, § 1).

§ 2. Soudce může z úřední povinnosti zrušit nebo opravit rozsudek ve lhůtě stanovené k jednání v čl. 273, jestliže mezitím nebylo podáno odvolání spolu se stížností na neplatnost nebo nebyla již neplatnost napravena ve lhůtě podle čl. 273 (srov. kán. 1626, § 2).

Čl. 277 – § 1. Řízení ve věci stížnosti na neplatnost, která byla předložena jako žaloby, se mohou podle norem sporného řízení projednat ústně; avšak řízení ve věci stížnosti na neplatnost, která byla předložena jako námitka nebo z úřední povinnosti podle čl. 77, § 1, se musí projednat podle čl. 217-225, 227, o nahodilých záležitostech (srov. kán. 1627).

§ 2. Senátu přísluší posoudit neplatnost rozhodnutí senátu.

§ 3. Proti rozhodnutí o stížnosti na neplatnost je možné podat odvolání.

Čl. 278 – Po prohlášení neplatnosti rozsudku odvolacím soudem musí být záležitost vrácena soudu, který rozsudek vynesl, aby zákonně jednal.

Kapitola II.

ODVOLÁNÍ

Čl. 279 – § 1. Strana, která se cítí rozsudkem poškozena, obhájce svazku a rovněž ochránce spravedlnosti, pokud byl účasten řízení, jsou oprávněni odvolat se k vyššímu soudci, při zachování čl. 280 (srov. kán. 1628).

§ 2. Při zachování čl. 264 je obhájci svazku vyhrazeno podat odvolání, jestliže je mínění, že nebyl dostatečně odůvodněn rozsudek, který poprvé prohlásil neplatnost manželství.

Čl. 280 – § 1. Odvolání není přípustné:

1° od rozsudku papeže nebo Apoštolské signatury;

2° od rozsudku, který má vadu neplatnosti, pokud se odvolání nespojí se stížností na neplatnost podle čl. 274, § 3;

3° od rozsudku, který se stal pravomocným;

4° od dekretu soudce nebo od mezitímního rozsudku, které nemají účinky konečného rozsudku, pokud se nespojí s odvoláním od konečného rozsudku;

5° od rozsudku nebo dekretu v záležitosti, o níž právo stanoví, že věc je nutno co nejrychleji rozhodnout (kán. 1629).

§ 2. Předpis o němž v § 1, °3 se však netýká rozsudku, kterým se rozhodne sama hlavní záležitost neplatnosti manželství (srov. kán. 1643).

Čl. 281 – § 1. Odvolání se musí podat u soudce, který vynesl rozsudek, v propadné lhůtě patnácti užitečných dnů, počítaných od seznání vyhlášení rozsudku (kán. 1630, § 1).

§ 2. Postačuje, když ten, který by chtěl podat odvolání, sdělí soudci, který vynesl rozsudek, že podává odvolání.

§ 3. Jestliže je oznámeno ústně, zaznamená je notář písemně před tím, kdo se odvolává (kán. 1630, § 2).

§ 4. Podá-li se odvolání, poté co byl stranám podle čl. 257, § 1 sdělen pouze výrok rozsudku, předtím než byl rozsudek vyhlášen, dbá se čl. 285, § 2.

Čl. 282 – Jestliže vznikne otázka o oprávněnosti odvolání, rozhoduje o ní co nejrychleji odvolací soud podle norem ústního řízení sporného (srov. kán. 1631).

Čl. 283 – § 1. Jestliže se v odvolání neuvede, kterému soudu je určeno, předpokládá se, že je určeno podle čl. 25 (srov. kán. 1632, § 1).

§ 2. Jestliže jedna strana podá odvolání Římské rotě a druhá strana k jinému soudu, rozhoduje o záležitosti Římská rota, při zachování čl. 18 (srov. kán. 1632, § 2).

§ 3. Po podání odvolání Římské rotě jí musí předchozí soudní stupeň zaslat akta. Jestliže snad byla akta zaslána jinému odvolacímu soudu, musí o tom předchozí soudní instance bezodkladně vyrozumět, aby nezačínal řízení, nýbrž přeposlal akta Římské rotě.

§ 4. Neuplynuly-li ještě právem stanovené lhůty, nesmí si odvolací soud zákonně přivlastnit záležitost, aby se strany neoloupily o své právo, podal odvolání Římské rotě.

Čl. 284 – § 1. Odvolání je nutno do měsíce ode dne podání dále provést u soudu, jemuž je určeno, pokud soudce, od něhož se dovolává, neposkytl straně delší dobu k jeho provedení (kán. 1633).

§ 2. Odvolatel může volat po službě soudce, který vynesl rozsudek, aby postoupil odvolacímu soudu akt provedení odvolání.

Čl. 285 – § 1. K provedení odvolání se vyžaduje a postačí, když se strana dovolá vyššího soudce za účelem napravení rozsudku a připojí vyhotovení rozsudku a uvede důvody odvolání (kán. 1634, § 1).

§ 2. Jestliže strana nemůže obdržet během užitečné lhůty vyhotovení napadeného rozsudku od soudu, od něhož se odolává, lhůty mezitím neběží a tato překážka se oznámí soudci určenému pro odvolání, který soudci, od něhož se koná odvolání, vydá nařízení, aby splnil svou povinnost (kán. 1633, § 2).

§ 3. Mezitím musí soudce, od něhož se koná odvolání, zaslat akta podle čl. 90 soudci pro odvolání (srov. kán. 1633, § 3).

Čl. 286 – Po marném uplynutí lhůty pro odvolání ať u soudce od něhož se podává nebo soudce k němuž se podává má se zato, že se oprávnění vzdali odvolání (kán. 1635).

Čl. 287 – Kdo se odolává může se odvolání vzdát s účinky, o nichž v čl. 151 (srov. kán. 1636).

Čl. 288 – § 1. Odvolání podané žalobcem je účinné i pro žalovanou stranu (srov. kán. 1637, § 1).

§ 2. Jestliže jedna strana podává odvolání proti některé části rozsudku, může druhá strana, i když uplynula propadná lhůta pro odvolání, odvolat se nahodilou otázkou proti jiným částem rozsudku v propadné lhůtě patnácti dnů ode dne, kdy jí bylo oznámeno hlavní odvolání (srov. kán. 1637, § 3).

§ 3. Pokud není známo něco jiného předpokládá se, že je odvolání podáno proti celému rozsudku (kán. 1637, § 4).

Čl. 289 – § 1. Záležitosti neplatnosti manželství se nikdy nestávají pravomocnými (srov. kán. 1643).

§ 2. Avšak manželská záležitost, která byla soudem rozhodnuta, se může znovu rozhodnout tímtež soudem nebo téhož stupně, při zachování čl. 9, § 2.

§ 3. Toto ustanovení je závazné pouze tehdy, jestliže se jedná o tutéž záležitost, tedy totéž manželství a tentýž důvod neplatnosti.

Kapitola III.
NÁVRH NA OBNOVU ŘÍZENÍ
PO DVOU SHODNÝCH ROZSUDCÍCH

Čl. 290 – § 1. Jestliže byl vynesena dvojí shodný rozsudek v záležitosti neplatnosti manželství, není možné žádné odvolání; v kterékoliv době může být napaden u soudu třetího nebo vyššího stupně s tím, že během propadné lhůty třiceti dnů od podání napadnutí se musí předložit nové závažné důkazy nebo důvody (srov. kán. 1644, § 1).

§ 2. Toto ustanovení je nutno zachovat i tehdy, kdy rozsudek, který prohlásil neplatnost manželství, nebyl potvrzen rozsudkem ale dekretem (srov. kán. 1684, § 2).

Čl. 291 – § 1. Dva rozsudky nebo rozhodnutí se označují jako formálně souladné, jestliže byly vyneseny mezi týmiž stranami o neplatnosti téhož manželství, ze stejného důvodu nebo důvodů neplatnosti po stránce právní i skutkové (srov. kán. 1641, °1).

§ 2. Jako rovnocenně neboli podstatně souladné se označují rozhodnutí, které se opírají o tytéž skutečnosti, které zneplatňují manželství, a o tytéž důkazy, ačkoli označí a stanoví důvod neplatnosti jiným jménem.

§ 3. Při zachování čl. 136 a práva na obhajobu, posuzuje rovnocennou neboli podstatnou shodnost odvolací soud, který vynesl druhý rozsudek, nebo vyšší soud.

Čl. 292 – § 1. Není třeba, aby nové důvody a důkazy, o nichž v čl. 290, § 1, byly velmi závažné a tím méně, aby byly rozhodující, tj. aby v nezbytném případě vyžadovaly opačné rozhodnutí, nýbrž postačuje, aby to činily pravděpodobným.

§ 2. Nepostačují pouhé záporné projevy nebo kritické námitky vůči vyneseným rozhodnutím.

Čl. 293 – § 1. Odvolací soud je povinen ve lhůtě jednoho měsíce od předložení nových důkazů a důvodů, stejně jako po slyšení obhájce svazku a vyrozumění druhé strany dekretem stanovit, zda nové projednání záležitosti přijímá nebo zamítá (srov. kán. 1644, § 1)

§ 2. Připustí-li se obnova řízení, musí se postupovat podle čl. 267.

Čl. 294 – Návrh na připuštění obnovy řízení nebrání výkonu obou shodných rozsudků, pokud odvolací soud nenařídí odklad, pokud shledá návrh důvodně pravděpodobným a za dané možné nebezpečí nenapravitelných škod v případě výkonu (srov. kán. 1644, § 2).

Stat' XIII.
LISTINNÉ ŘÍZENÍ

Čl. 295 – Po přijetí žaloby podané podle čl. 114-117, může soudní vikář nebo jím určený soudce opomenout náležitosti řádného řízení a po předvolání stran a za účasti obhájce svazku prohlásit neplatnost manželství rozsudkem, jestliže z listiny, která neobsahuje rozpor a proti níž nejsou námitky, se bezpečně zjistí existence zneplatňující překážky nebo nedodržení zákonné formy, pokud se se stejnou jistotou prokáže, že nebyla udělena dispensa nebo že existuje vada platného zmocnění zástupce při sňatku (srov. kán. 1686).

Čl. 296 – § 1. Příslušnost soudního vikáře se posuzuje podle čl. 10.

§ 2. Soudní vikář nebo pověřený soudce musí především posoudit, zda je dáno současně vše, co se požaduje podle čl. 295, aby se záležitost mohla rozhodnout v listinném řízení. Měl-li by usuzovat nebo prozíravě pochybovat, že je k dispozici vše současně, postupuje podle řádného sporného řízení.

Čl. 297 – § 1. Protože se však neschopnost, coby překážka manželství, nebo chybějící zákonná forma uzavření manželství jen velmi zřídka zjistí z listiny, která neobsahuje rozpor a proti níž nejsou námitky, má soudní vikář nebo pověřený soudce v těchto případech provádět předchozí vyšetřování s obzvláštní pečlivostí, aby se záležitost nepřipustila k listinnému řízení lehkovážně nebo svévolně.

§ 2. Avšak vůči stranám, které spáchali manželství před světskými úřady nebo před nekatolickými úředníky, ačkoli byli podle kán. 1117 vázáni zachováváním kanonické formy, se zachová čl. 5, § 3.

Čl. 298 – § 1. Obhájce svazku musí proti prohlášení o němž v čl. 295 podat odvolání k soudu druhého stupně, jestliže se rozumně domnívá, že vady o nichž v tomtéž článku, nebo neudělení dispenze, nejsou jisté; uvedenému soudu je nutno zaslat akta a písemně mu oznámit, že se jedná o listinné řízení (srov. kán. 1687, § 1).

§ 2. Strana, která se cítí poškozena, má právo se odvolat (kán. 1687, § 2).

Čl. 299 – Soudce druhého stupně za účasti obhájce svazku a po vyslechnutí stran rozhodne stejným způsobem, jak stanoví čl. 295, zda se rozsudek potvrzuje nebo zda je nutno zavést řádné řízení ve věci cestou práva; v tomto případě se vrátí věc soudu prvního stupně (srov. kán. 1688).

Stat' XIV.

ZANESENÍ NEPLATNOSTI MANŽELSTVÍ A CO MÁ PŘEDCHÁZET NOVÉMU UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

Čl. 300 – § 1. Ihned, jakmile se rozsudek ve prospěch neplatnosti manželství stal podle čl. 301 vykonatelným, je soudní vikář povinen oznámit jej ordináři místa, kde bylo uzavřeno manželství. Ten se pak musí postarat, aby prohlášená neplatnost manželství a případně stanovené zákazy byly co nejdříve zaznamenány v knize oddaných a pokřtěných (srov. kán. 1685).

§ 2. Má-li ordinář povědomost o tom, že je rozhodnutí neplatné, zašle záležitost soudu zpět, při zachování čl. 274, § 2, a po vyrozumění stran (srov. kán. 154, § 2).

Čl. 301 – § 1. Poté co byl v odvolacím stupni buďto dekretem nebo druhým rozsudkem potvrzen rozsudek, kterým stanovil neplatnost manželství poprvé, mají strany, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné, právo uzavřít nové manželství, jakmile je jim oznámen dekret nebo druhý rozsudek, s výjimkou případu zákazu připojenému k rozsudku nebo dekretu nebo vydanému ordinářem, při zachování čl. 294 (srov. kán. 1684, § 1).

§ 2. Totéž platí, jestliže bylo manželství prohlášeno za neplatné v listinném řízení jediným rozsudkem, proti němuž nebylo podáno žádné odvolání.

§ 3. Má se však zachovat to, co musí uzavření manželství předcházet podle ustanovení kánn. 1066-1071.

Stat' XV.

SOUDNÍ VÝLOHY

A BEZPLATNÁ PRÁVNÍ POMOC

Čl. 302 – Strany jsou povinny, přispívat podle svých možností k úhradě soudních výloh.

Čl. 303 – § 1. Diecézní biskup pro diecézní soud, shromáždění biskupů nebo biskup jako jím dosazený moderátor soudu však pro interdiecézní soud, musí vydat předpisy o:

- 1° nesení nebo náhradě soudních výloh;
- 2° odměnách prokurátorů, advokátů, znalců nebo tlumočnicků, stejně jako o odškodnění svědků;
- 3° poskytnutí bezplatné právní pomoci nebo slevy soudních výloh;
- 4° náhradě škody, pokud taková byla eventuelně druhé straně způsobena;
- 5° složení peněz nebo poskytnutí jistoty na úhradu výloh a náhradu škod (srov. kán. 1649, § 1).

§ 2. Při stanovení tohoto předpisu musí biskup vzít v úvahu zvláštní povahu manželských záležitostí, jež požaduje, aby se oba manželé účastnili na řízení o neplatnost, pokud je to možné (srov. čl. 95, § 1).

Čl. 304 – § 1. Senátu přísluší stanovit v konečném rozsudku, zda ponese výlohy sám žalobce nebo také druhá strana, a stanovit rozdělení výloh mezi obě strany. Při zachování předpisu čl. 303 je při závěru o náhradě výloh třeba přihlížet k chudobě stran (srov kán. 1611, °4).

§ 2. Proti výroku o výlohách, odměnách a náhradě škod není zvláštní odvolání, ale strana může podat během patnácti dnů stížnost k témuž senátu, který může změnit stanovení výloh (srov. kán. 1649, § 2).

Čl. 305 – Kdo není zcela s to nést soudní výlohy, má právo dosáhnout osvobození; kdo však může zaplatit částečně, má právo dosáhnout slevy soudních výloh.

Čl. 306 – Při vydání předpisů o nichž v čl. 303 má mít biskup před očima přiměřeně následující:

1° kdo by mohl získat osvobození od soudních výloh nebo jejich slevu a bezplatnou právní pomoc, musí předat soudnímu vikáři nebo předsedovi žádost s připojenými důkazy a listinami, kterými prokazuje, jaké je jeho ekonomické postavení;

2° záležitost se však musí těšit domněle odůvodněnému právu, především pokud se jedná o jím navrženou nahodilou záležitost;

3° soudní vikář nebo předseda má před poskytnutím bezplatné právní pomoci nebo slevy výloh, jestliže to uzná záhodno, obstarat posudek ochránce spravedlnosti a obhájce svazku, když jim zaslal návrh s podklady;

4° předpokládá se, že plné nebo částečné osvobození od soudních výloh zůstává ve vyšším stupni, ledaže je ze spravedlivého důvodu předseda odvolá.

Čl. 307 – § 1. Jestliže předseda rozhodne, že bude poskytnuta bezplatná právní pomoc, má požádat soudního vikáře o ustanovení advokáta, který převezme bezplatnou právní pomoc.

§ 2. Advokát ustanovený k poskytnutí bezplatné právní pomoci se nesmí vyhnout své službě, leda z důvodu schváleného předsedou.

§ 3. Jestliže však advokát neplní svůj úřad s nutnou svědomitostí, má být při tomto zjištění předsedou napomenut nejen z úřední povinnosti, ale i na návrh strany nebo obhájce svazku nebo, pokud se účastní záležitosti, ochránce spravedlnosti.

Čl. 308 – Biskup moderátor musí pečovat, aby se pro způsob jednání soudních úředníků nebo výši soudních výloh nevyloučili věřící od služby soudu s těžkými škodami pro své duše, jejichž spása musí být v církvi vždy nejvyšším zákonem.

Instrukce, která byla podle zadání papeže Jan Pavla II z 4. února 2003 vypracována touto papežskou radou v těsné spolupráci s Kongregací pro víru, Kongregací pro bohoslužbu a kázeň svátostí stejně jako soudů Apoštolské signatury a Římské rot, byla tímtéž papežem schválena 8. listopadu 2004. Ten nařídil, že se musí zachovávat bezprostředně ode dne zveřejnění všemi, kterých se týká.

Dáno v Římě, v sídle Papežské rady pro legislativní texty, 25. ledna 2005, na Svátek obrácení svatého Pavla.

JULIÁN KARD. HERRANZ
Předseda

+ BRUNO BERTAGNA
Tajemník

Obsah

Předmluva

Úvodní ustanovení

Stat' I. - PŘÍSLUŠNOST SOUDU

Stat' II. - SOUDY

Kapitola I. - SOUDNÍ MOC OBECNĚ A SOUDY

Kapitola II. - SOUDNÍ ÚŘEDNÍCI

1. SOUDNÍ ÚŘEDNÍCI OBECNĚ

2. SOUDNÍ ÚŘEDNÍCI JEDNOTLIVĚ

a) Soudní vikář, pomocní soudní vikáři a ostatní soudci

b) Auditoři a přisedící

c) Obhájce svazku a ochránce spravedlnosti

b) Moderátor soudní kanceláře a ostatní notáři

Stat' III. - KÁZEŇ U SOUDU

Kapitola I. - POVINNOSTI SOUDCŮ A SOUDNÍCH ÚŘEDNÍKŮ

Kapitola II. - POŘADÍ PROJEDNÁNÍ ZÁLEŽITOSTÍ

Kapitola III. - TERMÍNY A LHŮTY

Kapitola IV. - MÍSTO SOUDU

Kapitola V. - PŘÍSTUP K SOUDNÍMU JEDNÁNÍ A ZPŮSOB VYHOTOVENÍ A UCHOVÁNÍ AKT

Stat' IV. - PROCESNÍ STRANY

Kapitola I. - PRÁVO NAPADNOUT MANŽELSTVÍ

Kapitola II. - MANŽELÉ JAKO PROCESNÍ STRANY

Kapitola III. - PROKURÁTOŘI A ADVOKÁTI

Stat' V. - ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ

Kapitola I. - ŽALOBA K ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ

Kapitola II. - SOUDNÍ PŘEDVOLÁNÍ A SDĚLENÍ OBSAHU SOUDNÍCH AKT

1. PRVNÍ PŘEDVOLÁNÍ A JEHO OZNÁMENÍ

2. CO ZACHOVÁVAT U PŘEDVOLÁNÍ A SDĚLENÍ

Kapitola III. - FORMULACE POCHYBNOSTI
Kapitola IV. - NEDOSTAVENÍ SE STRAN
Stat' VI. - USTÁNÍ ŘÍZENÍ
Kapitola I. - POZASTAVENÍ, UKONČENÍ A VZDÁNÍ SE ŘÍZENÍ
Kapitola II. - POZASTAVENÍ ŘÍZENÍ V PŘÍPADĚ POCHYBNOSTI O DOKONÁNÍ MANŽELSTVÍ
Stat' VII. - DŮKAZY
Kapitola I. - SOUDNÍ VÝSLECH
Kapitola II. - DŮKAZY JEDNOTLIVĚ
1. VÝSLECH STRAN
2. LISTINNÝ DŮKAZ
3. SVĚDKOVÉ
4. ZNALCI
5. PRÁVNÍ DOMNĚNKY
Stat' VIII. - NAHODILÉ ZÁLEŽITOSTI
Stat' IX. - ZVEŘEJNĚNÍ AKT, UZAVŘENÍ ZÁLEŽITOSTI, A PORADA O ZÁLEŽITOSTI
Kapitola I. - ZVEŘEJNĚNÍ AKT
Kapitola II. - UZAVŘENÍ ZÁLEŽITOSTI
Kapitola III. - PORADA O ZÁLEŽITOSTI
Stat' X. - SOUDNÍ ROZHODNUTÍ
Stat' XI. - ZASLÁNÍ A ZPŮSOB ŘÍZENÍ U ODVOLACÍHO SOUDU
Stat' XII. - OPRAVNÉ PROSTŘEDKY
Kapitola I. - STÍŽNOST NA NEPLATNOST ROZSUDKU
Kapitola II. - ODVOLÁNÍ
Kapitola III. - NÁVRH NA OBNOVU ŘÍZENÍ PO DVOU SHODNÝCH ROZSUDCÍCH
Stat' XIII. - LISTINNÉ ŘÍZENÍ
Stat' XIV. - ZANESENÍ NEPLATNOSTI MANŽELSTVÍ A CO MÁ PŘEDCHÁZET
NOVÉMU UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ
Stat' XV. - SOUDNÍ VÝLOHY A BEZPLATNÁ PRÁVNÍ POMOC